1984/85:119

Tisdagen den 16 april

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

1 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har som ny ledamot i justitieutskottet efter Eric Jönsson anmält Birthe Sörestedt och som ny suppleant anmält Elvy Westerberg.

Andre vice talmannen förklarade valda till

ledamot i justitieutskottet
Birthe Sörestedt (s)

suppleant i justitieutskottet
Elvy Westerberg (s)

2 § Svar på fråga 1984/85:500 om den norska lastbilstrafiken i Sverige

Anf. 2 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Sven Henricsson har frågat kommunikationsministern om han tänker vidta några åtgärder för att rätta till det förhållandet att norska lastbilsåkare vid transporter t. ex. mellan södra och norra Norge tar vägen genom Sverige. Sven Henricsson anger att en omständighet som medverkar härtill är att den svenska kilometerskatten är lägre än den norska.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara frågan.

Den svenska kilometerskatten är lika hög för svenska fordon som för norska eller andra utländska fordon. Enligt min uppfattning bör man undvika att diskriminera fordon från andra länder eller från något visst land

genom att ta ut högre skatter för sådana fordon än för de inhemska fordonen. Denna ståndpunkt har vi hävdat när andra länder haft för avsikt att ta ut högre skatter för svenska fordon än för inhemska. Jag är därför inte beredd att vidta åtgärder för att särskilt skärpa skatten för norska fordon som används här.

Anf. 3 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret på min fråga. Frågan blev nu så att säga finanspolitisk. Jag hade ju räknat med ett svar från kommunikationsministern. Frågan hade ju i första hand en trafikpolitisk bakgrund.

De senaste åren har det skett en nära 50-procentig ökning av den norska lastbilstrafiken enbart inom Östersunds tulldistrikt. Man kan för närvarande uppskatta antalet tunga norska lastbilsekipage till närmare 100 per dygn i Norrlandsövergångarna.

Vår ambition i Sverige är att minska antalet sådana tunga ekipage över huvud taget, varvid samhällsekonomiska besparingar bl. a. i form av minskat vägslitage kan ske. Vi får också komma ihåg att vi härigenom minskar t. ex. luftföroreningarna och bidrar till bättre framkomlighet och trafiksäkerhet.

Den kraftiga ökningen av norsk långtradartrafik kan ha skilda förklaringar, men utan tvivel måste det spela en roll att det norska långtradarekipaget blir avsevärt billigare att framföra genom Sverige än genom Norge beroende på den lägre kilometerskatten på diesel i Sverige. Det intressanta, herr finansminister, är relationen mellan skattesatsen i Norge och i Sverige. Den är tydligen ägnad att stimulera till ett ökat användande av svenska vägar vid transporter låt mig säga i längsgående riktning. Det rör sig om en skillnad på i runt tal 10 kr. per mil om den norska långtradaren tar vägen genom Sverige. Kan den norska långtradaren också förse sig med norskt dieselbränsle för färden kan man även tjäna på det, för det är billigare i Norge. Man gör härmed en förtjänst på 4 kr. per mil. Allt detta är ägnat att stimulera till att använda de svenska vägarna. Därför finns det ett intresse, som jag ser det i varje fall, att försöka eftersträva ett system som innebär att den här inomnorska varudistributionen kommer att ske på riktiga grunder och inte medför ökad trafik med norska ekipage på svenska vägar i konkurrens med svenska åkerier.

Det finns exempel på att man från Norge beger sig till Sverige på grund av de jämförelsevis låga avgifterna i Sverige. Man får hyfsade fraktvillkor, och så utför man transporter i konkurrens med svenska åkerier utan att det egentligen finns någon konkurrensjämlikhet.

Det här är inte en rimlig ordning. Jag tycker att det borde finnas några möjligheter att harmonisera villkoren för nordisk åkerirörelse.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 4 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Elisabeth Fleetwood har, med anledning av att s. k. envägsspeglar har installerats i den nya terminalbyggnaden vid Kungsängens flygplats i Norrköping, frågat mig vid vilka tillfällen tullpersonalen använder sig av denna typ av dold övervakning och om jag vill medverka till att detta förfarande, som enligt Elisabeth Fleetwood inte förefaller stå i överensstämmelse med svensk rättsuppfattning, upphör.

Det s. k. envägsglas som Elisabeth Fleetwood nämner finns hos tullens expedition i ankomsthallen för att tullpersonalen skall kunna sköta sina sysslor på expeditionen samtidigt som passagerartrafiken från utlandet skall kunna observeras utan att personalen nödvändigtvis behöver lämna expeditionen. Det är alltså fråga om ett rationellt sätt att bedriva tullkontroll när det behövs med hänsyn till den personalstyrka som finns att tillgå och de arbetsuppgifter som skall fullgöras.

En kontroll i dessa former är inte otillåten enligt svensk lagstiftning. Jag har också svårt att tro att passagerare som kommer hit från utlandet skulle vara omedvetna om att tullen här liksom på andra håll i världen utövar kontroll vid gränsen. Jag kan därför inte se något olämpligt i att kontrollen sker som på flygplatsen i Norrköping, men resenärerna bör upplysas om att sådan kontroll förekommer. Jag har erfarit att tullmyndigheterna kommer att sätta upp anslag om detta.

Anf. 5 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Förra veckan behandlade vi här i kammaren justitieutskottets betänkande 1984/85:24 om översyn av TV-övervakning. Vid flera tidigare tillfällen hade en sådan översyn begärts i motioner från borgerligt håll, men också från socialdemokratiskt.

Den i dag gällande ordningen regleras i lagen 1977:20. Den tillkom för att stärka den enskildes skydd mot integritetskränkningar. Dold TV-övervakning är förenad med straffansvar.

Frågan hade tidigare varit uppe för behandling, såväl vid 1982/83 års riksmöte som vid 1983/84 års. De gångerna avstyrktes motionsyrkandena av justitieutskottet. Så blev också kammarens beslut.

Vid förra veckans behandling i kammaren blev resultatet dock det motsatta. De borgerliga partiernas reservation i justitieutskottet om en översyn av TV-övervakning vann majoritet i kammaren med 156 röster mot 139 för det socialdemokratiska avslagsyrkandet.

Herr talman! Jag har som bakgrund till min fråga till finansministern om dold övervakning med hjälp av s. k. envägsspeglar redogjort för beslutet om översyn av TV-övervakning. Jag har därigenom velat ge uttryck åt den oro för oberättigad och integritetskränkande övervakning som kan ske *även* med andra tekniska hjälpmedel än TV-övervakning.

Jag kan konstatera att den typ av övervakning som s. k. envägsspeglar utgör kan uppfattas som kränkande av den övervakade allmänheten.

Om viss passagerarbevakning vid tullen

Det borde åtminstone vara ett självklart krav – liksom vid TV-övervakning – att information om förfarandet anslås på för allmänheten väl synlig plats. Det är en källa till glädje att finansministern i slutet av sitt svar konstaterar att man i Norrköping nu har beslutat att sätta upp ett sådant anslag. Därmed har jag ju vunnit en lättnad för dem som eventuellt känner sig kränkta, som jag har eftersträvat.

I sammanhanget vill jag understryka att tullens arbete är av största betydelse – inte minst vad beträffar spaningen efter narkotika. Tullen måste självfallet ges effektiva arbetsmöjligheter. Men, herr talman, detta får inte ske med hjälp av för de enskilda människorna kränkande metoder.

Allt oftare hör vi i debatten talas om risken för oberättigad och överdriven myndighetskontroll, om risken för storebrorsattityder. Ständigt ny och alltmer avancerad teknik på området kan hota den personliga integriteten. Det finns risk för att utvecklingen glider oss ur händerna.

I nuvarande lagstiftning återfinns inga bestämmelser om hur envägsspeglar får användas. Detta är en metod som enligt min uppfattning inte har uppmärksammats på det sätt som jag har önskat.

Eftersom min taletid är slut hoppas jag att finansministern vill gå upp i en replik, så att jag får chansen att fortsätta.

Anf. 6 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Inför denna vädjan föll jag till föga. Jag har nämligen en sak att säga beträffande integritetsproblemet i just detta fall.

Jag tror i och för sig att det är helt riktigt att vi inte vid något tillfälle skall få vara utsatta för dold övervakning, dvs. att vi skall vara medvetna om att sådan övervakning kan förekomma.

Men jag vill understryka att det i detta fall är fråga om människor som befinner sig i vad man kallar ett tullfilter. De är alltså medvetna om att de passerar gränsen till Sverige och att det i samband med detta förekommer och skall förekomma tullkontroll. De bör således vara medvetna om att det i en eller annan form pågår tullkontroll. Sker den på det sättet att en tulltjänsteman observerar personen i fråga genom ett sådant här fönster och man upplyses om att så kan ske, anser jag inte att det föreligger någon risk för integritetskränkning – om man inte är oerhört känslig för varje form av observation från någon annan mänsklig varelse.

Anf. 7 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! I och för sig är jag naturligtvis nöjd, som jag sade i mitt första inlägg. Jag har ju uppnått det jag i första hand eftersträvade, nämligen att allmänheten vid Kungsängens flygplats skall få den information som jag tycker att man har rätt att kräva och som det också finns lagbestämmelser om när det gäller TV-övervakning.

Men, herr talman, jag skulle ändå, när det gäller risken för övervakning och vår rädsla för storebror, vilja citera en av Sveriges stora skalder, Bo Bergman:

"Det sitter en herre i himlens sal,
och till hans åldriga händer
gå knippen af trådar i tusental
från hvart människolif han tänder.
Han samlar dem alla, och rycker till,
så niga och bocka vi som han vill
och göra så lustiga piruetter,
vi stackars marionetter."

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1984/85:510 om begränsningen av skatteavdrag

Anf. 8 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Bo Lundgren har frågat mig om jag kan garantera att regeringen inte avser att skärpa avdragsbegränsningen under kommande mandatperiod.

Som jag anförde i mitt tidigare svar i samma ämne är någon skärpning av avdragsbegränsningen inte aktuell. Men detta innebär inte att jag är beredd att ge Bo Lundgren någon garanti för att det inte kan komma att vidtas någon förändring av beskattningen av fysiska personer som kan påverka värdet av underskottsavdragen.

Anf. 9 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! I en frågedebatt för fyra veckor sedan sade finansministern att han för närvarande inte hade några planer på att lägga fram förslag som innebär en ytterligare begränsning av underskottsavdragens skattemässiga värde. Något svar på frågan om vad som skulle hända i framtiden, om regeringen till äventyrs skulle sitta kvar efter höstens val, fick jag emellertid inte. Jag ställer frågan inte enbart för min egen skull, utan för de många människor som har underskottsavdrag genom exempelvis innehav av ett eget hem.

Det är en mycket berättigad fråga att ställa. I intervjuer har ju såväl finansministern som statssekreteraren i finansdepartementet uttalat sina sympatier för en ytterligare begränsning av avdragens skattemässiga värde. Om man som beslutsfattare och som politiker i ansvarig ställning uttalar sig på det sättet i intervjuer, borde man också vara skyldig att tala om för medborgarna vilka tankar man har inför den kommande mandatperioden. Det är klart att det kan innebära problem för den sittande regeringen. Vi har erfarit hur dåvarande oppositionsledaren Palme, nuvarande statsministern, 1979 gav villaägarna fribrev, det skulle inte bli någon begränsning av ränteavdragens värde. Så blev det i alla fall – till följd av beslut i riksdagen 1981 – genom socialdemokraternas medverkan.

Bostadsminister Hans Gustafsson mer eller mindre lovade 1982 villaägarna att de inte skulle drabbas av någon ytterligare beskattning av småhus. Nu

Om begränsningen av skatteavdrag

har vi ändå fått fastighetsskatten.

En ytterligare begränsning av underskottsavdragens värde får stora konsekvenser för småhusägarna. För en normalinkomsttagare med småhus och ett underskottsavdrag på 30 000 kr. innebär det, som jag sade för fyra veckor sedan, en höjning av boendekostnaden med 250 kr. i månaden om värdet på avdragen minskar till 40 % i stället som nu 50 %. Detta kommer utöver de kostnadsökningar som småhusägarna har drabbats av till följd av fastighetsskatten.

I det svar som finansministern ger i dag finns inga klara besked. Det är samma tendens som gäller för hela den socialdemokratiska politiken. Regeringen föredrar att inte lämna några besked om vad som skall hända under den kommande mandatperioden.

Den slutsats man kan dra av uttalanden från finansministern, av det svar som han har gett i dag och av tidigare svar är att regeringen faktiskt överväger – men inte vill redovisa det för väljarna – att genomföra en avdragsbegränsning, med de konsekvenser för småhusägarna som jag här har talat om.

Avslutningsvis, finansministern, är det inte jag som i första hand behöver besked. Det är väljarna. Frågan är om finansministern nu möjligen är beredd att ge väljarna ett sådant besked.

Anf. 10 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag vill en gång för alla ordentligt klara ut vad jag sade i den intervju som Bo Lundgren nu i åtskilliga sammanhang har felciterat å det grövsta. Jag sade: Om det i framtiden blir fråga om att ytterligare sänka marginalskatterna anser jag att denna sänkning av marginalskatterna, liksom hittills, bör kombineras med en begränsning av underskottsavdragens skattemässiga värde.

Under denna förutsättning har jag alltså diskuterat önskvärdheten av en begränsning av underskottsavdragens värde.

Eftersom regeringen icke kan binda sig för några ytterligare skattesänkningar under den kommande mandatperioden – i motsats till moderaterna, som anser att de kan binda sig för skattesänkningar på 23 miljarder kronor – kan jag heller inte binda mig för vad som skall inträffa med underskottsavdragen. Men så mycket kan jag säga som att jag aldrig har talat om en isolerad begränsning av underskottsavdragens värde utan samtidiga förändringar av skatteskalorna.

Det är orimliga utfästelser som Bo Lundgren vill att politiska partier i dag skall göra. Antag att vi sänker marginalskatterna utan att göra någonting annat. Då begränsas också underskottsavdragens skattemässiga värde. Moderaterna har t. o. m. funnit anledning att klaga över att så skulle ske.

Slutligen: Vi lovade aldrig i 1979 års valrörelse att vi inte i något avseende skulle ändra på beskattningen för villaägare. Vi lämnade aldrig något sådant fribrev. Det gjorde däremot övriga partier.

Jag råder Bo Lundgren att i framtiden vara något mer noggrann med kontroll av fakta. Annars kan han börja imitera sin partiledare, och det blir ingen vacker syn.

Anf. 11 *BO LUNDGREN* (m):

Herr talman! När det gäller frågan om att citera rätt kan finansministern inte ha någonting att klaga på beträffande mig. Samma sak gäller vår ordförande, Ulf Adelsohn. Däremot borde finansministern i andra frågor möjligen diskutera den saken med statsministern.

Det som enligt SACO/SR-tidningen nr 1/85 har sagts av finansministern är följande: "Jag tror dessutom att en fortsatt nertagning av underskottsavdragen vore nyttigt. Redan 50 procent är för högt."

Det finns här ingen direkt koppling till en sänkning av marginalskatten. Men all right, uppenbarligen menar finansministern att man, om man skall gå vidare och sänka marginalskatten, samtidigt måste minska underskottsavdragens skattemässiga värde genom den form av avdragsbegränsning vi nu har. Den leder alltså till bristande symmetri och mycket krångel och byråkrati i beskattningen. Så är det – det vet vi genom erfarenheterna från riksskatteverket, som verket självt redovisat.

Visst leder en sänkning av marginalskatterna i sig till att man begränsar det skattemässiga värdet av underskottsavdragen. Men man gör det genom att ta ner skattesatserna, inte genom artificiella tilläggsskatter och annat, dvs. åtgärder som för vissa innebär en sänkning av marginalskatterna men för andra i realiteten innebär en skatteskärpning. Det är den typen av avdragsbegränsning som drabbar småhusägarna mycket hårt, och så skedde för en hel del av dem i samband med den avdragsbegränsning som blev följden av den underbara natten.

Skulle man nu gå vidare och genomföra en sänkning av marginalskatterna kombinerad med en ytterligare skärpt avdragsbegränsning, kommer det sannolikt att drabba alla med över 78 000 kr. i årsinkomst. En sänkt marginalskatt innebär att jag får behålla mer pengar. Men en skärpt avdragsbegränsning medför att avdraget för de räntor som jag betalar in skattemässigt inte blir så mycket värt. Det ökar känsligheten för räntor. Det tycker jag är bra, det är ett av de tyngst vägande skälen till att vi vill sänka marginalskatterna. Men att dessutom begränsa avdragens värde skärper beskattningen, och det är därför finansministern bör ge ett besked om man vill göra isolerade avdragsbegränsningar. Det vill man tydligen inte. Då vill man uppenbarligen göra avdragsbegränsningar i samband med marginalskattesänkningar.

Anf. 12 Finansminister *KJELL-OLOF FELDT*:

Herr talman! Får jag bara på en punkt protestera mot den beskrivning som gavs av effekterna av 1982 års skattereform.

Merparten av landets villaägare fick en skattesänkning netto, räknat efter nedtagningen av marginalskatt och skatteskalor och inberäknat t. ex. skärpning av underskottsavdragen. Det var Bo Lundgren och hans partikamrater som i en fullständigt besinningslös kampanj försökte skrämma upp landets villaägare inför 1982 års val, till stor skada inte minst för de två stackars partier som ni nu försöker locka in i en ny regering. De fick betala dyrt för den skrämselkampanjen. Sedan visade det sig att ni ljög i den kampanjen. Försök

inte upprepa det nu igen inför 1985 års val. Det skulle skada er mer än någon annan.

Anf. 13 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! 1982 års skatteomläggning innebar att man sänkte marginalskatten, införde en avdragsbegränsning och minskade inflationsskyddet. Detta har senare urholkats ytterligare genom beslutet av den socialdemokratiska regeringen helt ensidigt.

För att finansiera sina beslut vidtog man åtgärder såsom höjda arbetsgivaravgifter och ett införande av den allmänna löneavgiften 1983. Och man höjde också energiskatten för att finansiera det andra steget. Det tredje steget är halvt om halvt ofinansierat, säger finansministern emellanåt. Men man har genom inflationsskyddet fått en så att säga rullande finansiering.

Sammantaget har den här skatteomläggningen lett till skärpning av beskattningen. Totalt sett har det blivit intäkter som överstiger bortfallet av inkomster för statskassan. Det är sanningen om skatteomläggningen från 1982.

Det är alldeles uppenbart så att finansministern är beredd att gå vidare på den vägen. För småhusägarna, inte för alla men för många av dem, har det inneburit kostnadsfördyringar.

Anf. 14 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Bo Lundgren hävdar att han säger sanningen om 1982 års skattereform. Han påstår att denna reform, sett till nettot, skulle ha inneburit en skatteskärpning. Sanningen är att reformen har medfört en skattesänkning för de svenska hushållen med sammanlagt över 20 miljarder kronor.

Jag förstår inte varför sådana uppenbara osanningar skall behöva framföras i Sveriges riksdag.

Anf. 15 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Låt mig när det gäller 1982 års skatteomläggning redovisa följande.

Man sänkte marginalskattesatserna, eller rättare sagt skattesatserna i den statliga inkomstskatteskalan. Det var det positiva inslaget i den reformen, även om man inte gick så långt som vi moderater hade önskat. Dessutom införde man en avdragsbegränsning som minskade underskottsavdragens skattemässiga värde. Det första steget finansierade man genom att införa en allmän löneavgift på 2 %. Det andra steget finansierade man bl. a. genom energiskattehöjningen.

Omläggningen innebar dessutom att man begränsade inflationsskyddet, vilket ledde till att inflationen tilläts smyghöja skatterna på samma sätt som finansministern nu räknar med skall ske för att finansiera statens kostnader för det höjda schablonavdraget. Man säger ju att genom att inflationsskyddet upphör, får man in pengar för att täcka kostnaderna för det ökade

schablonavdraget. Det är just den tekniken som användes vid 1982 års skatteomläggning.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1984/85:468 om torkningen av spannmål

Anf. 16 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Bigitta Hambraeus har frågat mig vad jag ämnar göra för att förhindra att föda och foder utsätts för giftiga avgaser under torkningsprocessen och att sådana produktd för lagring är nödvändig i Sverige och sker enligt uppgift till ca 90 % med indirekt verkande varmluftstorkning. Till en mindre del förekommer varmluftstorkning genom direktuppvärmning med luft och förbränningsgaser eller hetluftstorkar.

Enligt uppgift från livsmedelsverket kan användning av direktverkande torkning innebära risk för att produkter kan förorenas av förbränningsprodukter, bl. a. av cancerframkallande polycykliska aromatiska kolväten. Dessutom kan nitrosaminer bildas genom reaktion mellan nitrösa gaser och vissa ämnen i livsmedel.

Jag har i den nyligen framlagda propositionen om livsmedelspolitiken framhållit att konsumenterna skall ha tillgång till livsmedel av god kvalitet. Kvalitetskraven är också viktiga för dem som producerar livsmedlen. En grundläggande princip är att man skall tillämpa metoder som är oskadliga från hälsosynpunkt.

Enligt min mening kan den aktuella metoden för torkning av spannmål starkt ifrågasättas. Jag avser att föreslå regeringen att ge livsmedelsverket och lantbruksstyrelsen i uppdrag att närmare utreda verkningarna av metoden och att föreslå de åtgärder som kan behövas. I uppdraget skall också ingå att överväga behovet av åtgärder i fråga om importerade produkter.

Anf. 17 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min fråga. Jag är mycket glad över svaret, som innebär att jordbruksministern, om jag förstår svaret rätt, kommer att se till att detta problem inte längre skall existera i Sverige.

När jag först fick reda på att det faktiskt är vanligt i världen och också förekommer i Sverige att man torkar vallfoder, brödsäd och även mjölkpulver med avgaser trodde jag inte att det var sant. Det var centerpartisten Jerry Harrysson i Dalarna som lämnade in en motion till vår distrikststämma om detta. När jag skulle ta reda på fakta bakom den motionen och ringde till Malmöhus läns lantbruksnämnd och senare även till livsmedelverket och fick reda på att det förhöll sig så här, trodde jag inte att det var sant. Men det stämmer alltså, och jag skulle tro att detta var en lika stor överraskning för jordbruksministern.

Den här torkningsmetoden innebär att bens(a)pyrenhalten i vete kan öka

ända upp till 130 gånger, om man inte har en ordentlig inställning utan att en sotande flamma kan förorena vetet. Man torkar mjölkpulver, och därvid är risken stor att det bildas nitrosaminer, dvs. starkt cancerframkallande ämnen, också i modersmjölksersättning. Det är fullkomligt upprörande. Det framgår inte av mitt material om detta förekommer också här i Sverige eller om det enbart är i utlandet, men det måste vi naturligtvis ta reda på.

Det är riktigt som jordbruksministern säger att vanligast är när det gäller spannmål och brödsäd att man inte använder sådana metoder att avgaserna direkt blandas in. Jag har emellertid fått uppgifter om att när det gäller vallfoder är den vanligaste metoden också i Sverige att genom hetluftstorkar direkt blåsa in avgaserna. Det innebär att den föda som våra kor får blir starkt förorenad. Det är stor risk att dessa föroreningar utfälls i den mjölk som vi sedan dricker och att de även utfälls i köttet.

Det står i svaret att en undersökning skall företas, som leder till att man inte får torka brödsäd enligt denna metod. Min fråga till jordbruksministern lyder: Kommer denna undersökning också att gälla vallfoder, mjölkersättning och i övrigt det som jag har tagit upp här?

Anf. 18 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:
Herr talman! Undersökningen kommer att omfatta metoden som sådan.

Anf. 19 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):
Herr talman! Det står i svaret att undersökningen skall gälla metoder för torkning av spannmål. För klarhetens skull vill jag gärna få bekräftat att undersökningen över huvud taget gäller metoder att torka vallfoder, mjölkersättning osv. Kommer undersökningen att omfatta allt detta?

Anf. 20 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:
Herr talman! Svaret är ja.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1984/85:486 om kvävegödslingen av viss jordbruksmark

Anf. 21 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:
Herr talman! Lars Ernestam har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att motverka den ökade kvävegödsling som blir följden av statens jordbruksnämnds beslut att ändra kvalitetsbetalningen för vårvete.

Proteinhalten i den svenska veteskörden har under senare år sjunkit. Den sänkta proteinhalten har medfört försämrad bakningsförmåga, vilket i sin tur lett till ökad import av högproteinvete och svårigheter att sälja det svenska veteöverskottet på världsmarknaden. Jordbruksnämnden har mot denna bakgrund beslutat öka proteinbetalningen för kvalitetsvete, dvs. vårvete.

Det är från miljöskyddssynpunkt viktigt att kväveföreningar till vatten och

luft begränsas. Den ändrade prisregleringen kan medföra ökad kvävegödsling, dock inom en relativt begränsad areal för vårvete. Med anledning därav har lantbruksstyrelsen efter samråd med lantbruksuniversitetet och naturvårdsverket utarbetat preliminära riktlinjer för kvävegödsling vid veteodling. Hänsyn har därvid tagits till miljöskyddet. Frågan uppmärksammas också i anslutning till de allmänna gödslingsråd som är under utarbetande. Frågan om kvävegödslingen följs således noga.

Det är angeläget att frågan om proteinhalten i spannmål och användningen av kvävegödsel löses genom forskning och växtförädling. Därför ingår denna fråga som en viktig del i de program för forsknings- och utvecklingsarbete om alternativa produktionsformer som regeringen uppdragit åt skogs- och jordbrukets forskningsråd att utarbeta.

Anf. 22 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Eftersom det på dagens talarlista finns tre frågor i rad från mig till jordbruksministern, vill jag föra diskussionen från min bänk för att vinna litet tid.

Jag tackar för svaret och konstaterar samtidigt att det ibland förefaller som om man i fråga om jordbruksproduktionen förordar kvantitet i stället för kvalitet. Nya sorter tas fram som ger ökad avkastning. Men därmed krävs också ökade insatser på gödslingssidan. Ett exempel på det är just vårvetet, som vi diskuterar här i dag.

Handelsgödseln i jordbruket ger många miljöproblem. Näringsämnen utlakas lätt i vattendrag, sjöar och kustvatten. Det innebär igenväxning, algblomning och fiskdöd. Vidare kan förhöjda nitrathalter påverka grundvattnet och göra dricksvattnet otjänligt. Det kadmium som finns i gödselämnena är också en risk.

Folkpartiet har ställt sig bakom den lag som gör det möjligt att förklara vissa områden som katastrofområden beträffande vilka föreskrifter om användningen av bl. a. handelsgödsel kan ges. Vi har i det sammanhanget begärt att de medel som inflyter genom handelsgödselavgiften bl. a. skall användas till ökad forskning. Riksdagen har ställt sig bakom vårt yrkande. Jag frågar således jordbruksministern:

När kommer det förslag om hur handelsgödselavgifterna skall användas? Hur kommer det att bli i fortsättningen? Kommer det rekommendationer om en ökad gödsling också när det gäller kornet?

Jordbruksministern hänvisar här till den rådgivning som skall komma. Men såvitt jag förstår innebär det här att man föreslår en ökning med 10 % av handelsgödselgivorna. Dessutom förs det ju diskussioner om att även kornet skall komma i fråga.

Enligt min uppfattning är den här spiralen av åtgärder oroväckande. Först ökar kvantiteterna. Sedan kommer man i fatt när det gäller kvaliteten. Därefter blir det kanske möjligt att med nya sädessorter ytterligare öka kvantiteten. Då blir det kanske återigen aktuellt att öka gödslingen.

Är det inte så, jordbruksministern, att det också måste få komma in ett miljömål i jordbrukspolitiken? Jag kan förstå att den enskilde brukaren

Om kvävegödslingen av viss jordbruksmark

följer lantbruksnämndernas rådgivning om gödsling. Han vill ju ha så stort utbyte som möjligt. Men konsekvenserna i fråga om miljöhänsyn måste också vägas in.

Mina kompletteringsfrågor med anledning av svaret, som jag ännu en gång tackar för, är sålunda:

Hur blir det med handelsgödselavgifterna i det här sammanhanget? Kommer det några förslag om forskning och rådgivning – forskning om nya sorter och rådgivning om hur gödslingen ytterligare kan minska?

Är det rimligt att den pågående utvecklingen med ökad gödsling skall få fortsätta?

Måste det inte komma till ett miljömål som kan tillämpas när det gäller jordbrukspolitiken?

Anf. 23 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Det är helt riktigt, som Lars Ernestam säger, att man hitintills i litet för hög grad har sett till kvantiteten i stället för till kvaliteten. Det är angeläget att detta uppmärksammas mera både inom forskningen och inom växtförädlingen och gärna också när det gäller sortvalet.

Det bör kanske också sägas att ökad tillförsel av handelsgödsel/kväve för att öka proteinhalten i vete inte automatiskt innebär att risken för utlakning behöver bli större. Utlakningsprocessen som sådan är enligt forskarna mer beroende av odlingssystem, växtföljd, jordart, väderleksförhålladen osv. än av mängden handelsgödsel/kväve.

Det finns trots allt ett motsatsförhållande på detta område. Just därför satsar vi nu på forskning, och ett betydande projektarbete är på gång i det sammanhanget. Jag kan nämna att det för SLU:s vidkommande bedrivs ett brett upplagt projekt kallat Åkermarkens ekologi, organismernas roll i kvävets kretslopp. I detta projekt, som finansieras av flera forskningsråd, SLU och naturvårdsverket, satsas under åtta år ca 17 milj. kr. En rad av dessa projekt har just den innebörden som vi nu diskuterar, och jag kan försäkra att frågeställningen är ordentligt uppmärksammad i dag.

Forskningsprojekten är finansierade.

Jag återkommer när det gäller frågan om utnyttjandet av handelsgödselpengarna, som jag förstod att Lars Ernestam syftade på.

Anf. 24 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag är naturligtvis medveten om att det inte är fråga om någon automatisk utlakning. Det är, precis som jordbruksministern sade, vid speciella tillfällen, med nederbörd eller annan yttre påverkan, som de viktigaste utsläppen kan inträffa.

Jag har sett förslaget till rådgivning beträffande gödsling vid veteodling. Där föreslås onekligen en ökning av kvävegödslingen med ca 10 %. Jag tror inte att det blir något resultat om man inte på allvar börjar diskutera hur vi kan få fram andra sorter som inte automatiskt medför en ökad gödsling.

De projekt som jordbruksministern nämner är i och för sig bra, och det är bra att de är finansierade. Men när kommer redovisningen av förslaget om

hur handelsgödselavgifterna skall användas? Hittills har det bara kommit allmänna deklarationer.

Om förbud mot jakt på lodjur

Om statligt stöd till ändrad vattenhushållning i Hjälmaren

Anf. 25 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! På den senaste frågan har jag svarat att jag återkommer till riksdagen med redovisning. Jag kan inte nu säga exakt när det kommer att ske. Jag kan försäkra Lars Ernestam att det inte råder någon motsättning mellan oss. Lars Ernestam försöker att till varje pris ge intryck av att vi inte uppmärksammar denna problemställning, men det är fel. Denna fråga är mycket uppmärksammad, och vi har dragit i gång dessa projekt, som är finansierade. Från den utgångspunkten behöver Lars Ernestam inte känna någon oro för att vi skulle brista i uppmärksamhet när det gäller detta problem.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1984/85:487 om förbud mot jakt på lodjur

Anf. 26 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Lars Ernestam har frågat mig om jag vill medverka till ett jaktförbud på lodjur i mellersta och södra Sverige.

Enligt gällande jakttidsförordning får lodjur jagas i aktuella delar av Sverige från den 16 februari t. o. m. den 15 mars.

Naturvårdsverket kommer senare i år att lämna förslag till regeringen om ändrad jakttidsförordning, vilken avses gälla under tiden från den 1 januari 1986 t. o. m. hela år 1988. Enligt vad jag erfarit kommer naturvårdsverket med hänvisning till den svaga lodjursstammen att föreslå att den allmänna jakttiden för lo i mellersta och södra Sverige skall avskaffas. Jag är för egen del beredd att medverka till att detta förslag genomförs.

Anf. 27 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag är nöjd med jordbruksministerns svar. Räkningar visar att stammen, som tidigare uppgick till 500–800 lodjur, nu är nere i 200 djur i hela landet. Därför är det tillfredsställande att jordbruksministern redovisar detta svar här i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1984/85:503 om statligt stöd till ändrad vattenhushållning i Hjälmaren

Anf. 28 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Lars Ernestam har frågat mig när jag avser att ställa anslag till förfogande för de beslutade åtgärderna i sjön Hjälmaren.

Om statligt stöd till ändrad vattenhushållning i Hjälmaren

Riksdagen godkände i maj 1980 att statligt stöd lämnas till fortsatt utrednings- och projekteringsarbete för en ändrad vattenhushållning i Hjälmaren och därmed förenade åtgärder. Sedan detta arbete slutförts pågår nu tillståndsprövning enligt vattenlagen.

Med avseende på tillståndsprövningen består projektet av dels ändrade vattenhushållningsbestämmelser, dels vissa åtgärder i Eskilstunaån. Tillstånd till åtgärderna i Eskilstunaån har lämnats av vattendomstolen. Frågan om ändrad vattenhushållning skall prövas av regeringen. Den frågan bereds för närvarande i regeringskansliet.

En ändring av vattenståndsförhållandena i Hjälmaren berör flera viktiga samhällsintressen såsom jordbruks-, naturvårds-, friluftslivs- och fiskeintressen. Inte minst angeläget är det att klarlägga vilka långsiktiga konsekvenser en ändring kan medföra för naturvården och fisket. Det är därför viktigt att det föreslagna projektets olika delar blir föremål för en samlad bedömning.

Det finns nu underlag för en sådan bedömning, och frågan om ändrad vattenhushållning kan därför avgöras av regeringen. När detta avgörande föreligger, kommer en slutlig prövning att ske av frågan om finansieringen av kostnaderna för åtgärderna.

Anf. 29 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag tackar också för detta svar, som i vissa avseenden är tillfredsställande.

Som jordbruksministern sade beslutade riksdagen 1980 om ändrad vattenhushållning i Hjälmaren. Bl. a. skulle Eskilstunaån rensas, och de utslitna dammluckorna vid Hyndvad skulle bytas ut. På det sättet skulle en jämnare vattennivå uppnås i Hjälmaren.

Staten skulle, enligt en plan som redovisades i den proposition enligt vilken riksdagen fattade beslut, ställa anslag till förfogande.

Socialdemokraterna hade i opposition gått emot propositionen. Men när jag i en frågedebatt 1982 frågade jordbruksministern om han avsåg att fullfölja propositionen blev svaret ja – och det var jag mycket tacksam för.

Sedan 1982 har mycket hänt, och jordbruksministern har redovisat en hel del av detta i dag.

Länsstyrelsen i Örebro län har kallat representanter från grannlänen till en sammankomst för att bilda en grupp som skall ha tillsyn över de frågor som rör Hjälmaren. Vattenförbundet är formellt inte bildat än.

Vi väntar att det skall bli en stor vårflod, och dammluckorna är helt utslitna. Det kan alltså inträffa en katastrof. Jag vet att länsstyrelsen i Örebro har ansökt hos departementet om pengar för att kunna vidta de mest angelägna åtgärderna. Hur blir det? Kommer man att ställa resurser till förfogande? Gäller fortfarande jordbruksministerns klara ja som jag fick redan 1982?

Anf. 30 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Jag vill beträffande detta ärende gärna säga att jag för min personliga del tycker att man skall visa mycket stor varsamhet när det gäller

att vidta åtgärder som får effekt på våra sjöar och vattendrag. Vad man skall ta med i beräkningen är den långsiktiga effekt som vi kan få av denna typ av reglering. Om vi tänker på framtiden, tror jag att det finns det stor anledning att vara utomordentligt rädd om våra sjöar, eftersom det fortlöpande pågår en form av igenväxning som det gäller att på olika sätt motverka.

Debatten handlar å ena sidan om de åtgärder som vi bör genomföra för att skydda den torrläggning som redan har skett runt Hjälmaren, å andra sidan om vilken långsiktig nytta vi kommer att ha av torrläggningen och vilken långsiktig effekt den kommer att få på själva sjön. Detta har gett mig anledning att vara utomordentligt noggrann i bedömningen av dessa åtgärder, och jag har därför avvaktat de hittills gjorda utredningarna för att ordentligt kunna pröva ärendet, vilket jag avser att göra under våren.

Anf. 31 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Det är tillfredsställande att den prövningen blir gjord redan under våren.

Det är riktigt som jordbruksministern säger att man skall väga in en lång rad aspekter, och det är också vad jag gjort i en motion där jag begärt ett åtgärdsprogram för Hjälmaren. Den motionen har avslagits. Men jag finner det tillfredsställande att länsstyrelserna också går in för att bilda en samlingsgrupp och diskutera Hjälmaren ur olika aspekter. Det som är akut är att dammluckorna vid utloppet är utslitna och att det kan bli en katastrof som kan drabba orter liggande nedanför Hjälmaren om inte anslag ställs till förfogande, så att man kan göra de upprensningar som behövs och klara de dammproblem som föreligger.

Anf. 32 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Vad beträffar den senare punkten har Hjälmareutredningen också tittat på riskerna för haveri i det här sammanhanget, och har – i varje fall såvitt jag kan se av det som jag fått ta del av – inte bedömt dessa risker vara så överhängande som Lars Ernestam vill göra gällande.

Anf. 33 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten. Det sägs att nästan samtliga nitar i vissa av dessa luckor är bortrostade. Här står alltså uppgift mot uppgift.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på frågorna 1984/85:474 och 481 om risken för fosterskador vid bildskärmsarbete

Anf. 34 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Nina Jarlbäck har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att få fram ytterligare fakta i frågan om eventuella risker för fosterskador vid

Om risken för fosterskador vid bildskärmsarbete

bildskärmsarbete.

Sven Munke har frågat statrådet Sigurdsen hur hon tänker stilla oron bland de kvinnor som har bildskärmsarbete och om hon avser att föreslå en ny utvärdering av det material som finns.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara båda frågorna. Jag besvarar dem i ett sammanhang.

Regeringen följer noga forskningen kring eventuella risker för graviditetsstörningar i samband med bildskärmsarbete.

För att ge regeringen en bred och allsidig information i frågan anordnade jag nyligen en hearing med en rad forskare.

Vid denna hearing framgick att det vetenskapliga underlaget på detta område fortfarande är otillräckligt. I de studier som har genomförts i Sverige och i andra länder har man inte kunnat påvisa att det föreligger ett orsakssamband mellan bildskärmsarbete under graviditet och missfall eller missbildningar hos de födda barnen. Som flera forskare framhöll betyder detta emellertid inte att ett sådant samband kan uteslutas. Det är därför ytterst angeläget att forskningen på detta område intensifieras. Såväl arbetarskyddsstyrelsen som socialstyrelsen planerar att gå vidare och följa upp de undersökningar som har gjorts. Även i andra länder, t. ex. i USA, finns långtgående planer på omfattande studier över effekterna av bildskärmsarbete på graviditet. I detta sammanhang vill jag också informera om att socialstyrelsen för närvarande håller på att bearbeta resultaten från en registerstudie över graviditetsutfallet under åren 1980–1983 bland samtliga kvinnor anställda vid landets försäkringskassor. Resultatet av studien beräknas kunna publiceras inom kort.

Jag har stor förståelse för och respekterar den oro och osäkerhet som många gravida kvinnor känner som i dag arbetar framför bildskärm. Att vi i dag har otillräckliga kunskaper på området är en klen tröst för dessa kvinnor. Jag planerar därför att under våren ta kontakt med arbetsmarknadens parter för att diskutera möjligheterna att avtalsvägen ge kvinnor som arbetar vid bildskärm och som önskar det rätt till omplacering i samband med graviditet.

Jag anser att jag härmed besvarat de till mig ställda frågorna.

Anf. 35 NINA JARLBÄCK (s):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Bakgrunden och skälet till min fråga är den Källénska utredningen, som presenterades för en tid sedan och som har blivit mycket diskuterad och framför allt kritiserad. Andra undersökningar – både i Sverige och nu senast i Japan – bekräftar att det finns all anledning att fortsätta, men framför allt att skynda på, forskningen.

Som lekman är det naturligtvis svårt att ta ställning i vetenskapliga tvister. Jag är därför glad över att arbetsmarknadsministern den senaste tiden, och nu inför riksdagen, markerat sin inställning, att ta framför allt kvinnornas oro på allvar. Inställningen visar att omsorgen om människors hälsa går före ekonomiska intressen. Jag tolkar arbetsmarknadsministerns svar så, att man från regeringens sida är beredd att kraftfullt stödja den fortsatt forskningen.

Min förhoppning är också att forskningen kommer att omfatta både bildskärmarna och hela arbetssituationen kring bildskärmarna samt att statistik- och enkätundersökningar kompletteras med undersökningar ute på arbetsplatserna och även med direktkontakter med de yrkesgrupper som arbetar vid bildskärmarna.

Anf. 36 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Jag har egentligen redan fått ett svar. När jag lyssnade på morgonekot den 9 april kunde jag konstatera att den oro som finns bland kvinnor ute på arbetsmarknaden är befogad.

Jag vill i det här sammanhanget ta upp en annan fråga. Det gäller bedömningen av forskningen, de undersökningar som är planerade och de undersökningar som är gjorda. Det finns en miljon människor – huvudsakligen kvinnor – som arbetar med bildskärmar. När den ena rapporten efter den andra – inte bara i Sverige utan också i Japan och i USA – visar att det är något som är sjukt på det här området, då kan man förstå att oron är befogad. Den blir inte mindre när man betänker att den sakkunnige professor som socialstyrelsen och arbetarskyddsstyrelsen har använt sig av har gjort en del märkliga bedömningar på liknande områden. Jag kan som exempel nämna BT-Kemi i Teckomatorp, där man fick en förhöjd missfallsfrekvens medan fabriken var i gång – en frekvens man inte haft tidigare och inte heller senare. Socialstyrelsen använde sig då av denne professor som skulle göra en bedömning. Det fanns inget samband, sade han. Detta innebar att de ansvariga för BT-Kemi-fabriken blev friade i hovrätten.

Ett annat exempel gäller den hormoslyrbesprutning som förekom i norra Värmland för en del år sedan. Något år efteråt förekom det att barn föddes med ryggmärgsbrock, och det föddes barn utan armar. Befolkningen i området trodde att detta hade samband med besprutningen, som hade skett vårdslöst och från flygplan. Samme professor förklarade att det inte fanns något samband.

Man blir litet betänksam när man vet att denne professor en gång i tiden var sakkunnig när det gällde att utröna neurosedynets skadeverkningar. Det gällde 100 eller 104 barn som föddes med missbildningar. Samme professor förklarade att det inte fanns något samband.

Det är med anledning av detta jag tycker att det är angeläget att en så bred forskning som möjligt kommer till stånd och att man använder sig av neutrala experter när man skall göra sådana bedömningar.

Anf. 37 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag skulle vilja säga att alla de uppgifter som stått i pressen om vad professor Bengt Källén har gjort och inte gjort tidigare faktiskt inte står i överensstämmelse med verkligheten. Kanske borde de kontrolleras noggrannare innan de upprepas från riksdagens talarstol.

Jag skulle för säkerhets skull vilja läsa upp slutsatsen i den rapport som Bengt Källén har lämnat om just arbetet med frågan om dataskärmar och

Om risken för fosterskador vid bildskärmsarbete

graviditet. Det står så här:

"De i studien iakttagna effekterna talar ej för att någon ogynnsam effekt av dataskärmsarbete på graviditetsutfall finns men utesluter givetvis ej heller en sådan effekt, kanske rimligen i så fall på grund av de med dataskärmsarbetet samvarierande faktorerna stress och rökning. Vad gäller spontana aborter har ingen påvisbar riskökning kunnat demonstreras i samband med dataskärmsarbete. Vad gäller missbildningar finns inga tecken på någon specificitet i missbildningstyp, vilket talar mot att dataskärmsarbete kan utöva en missbildningsframkallande effekt. Man kan ej utesluta, att ett stressigt och med rökning förenat arbete kan leda till för tidig födsel med en ökad risk för lågviktiga barn, som också löper en ökad risk av perinatal död."

Bengt Källén har alltså sagt att den här studien inte pekar på något samband, men han har också sagt, och det tycker jag i sanningens namn skall redovisas, att studien inte utesluter att det finns risker med bildskärmsarbete. Det som sades vid den hearing som regeringen anordnade den 9 april togs upp stenografiskt av en del av riksdagens stenografer. Efter det att vi på sedvanligt sätt har skickat ut protokollet för justeringar – om man vill göra justeringar, t. ex. i vad gäller ordval, på samma sätt som riksdagsledamöter har möjlighet att göra sådana – kommer vi att distriubuera materialet så att allmänheten kan läsa vad både Bengt Källén och andra forskare sade vid denna hearing.

Det är, som Nina Jarlbäck sade, viktigt att se på helhetssituationen. Det är mycket viktigt att man tar hänsyn till kvinnor som är gravida och har stressiga arbeten.

Jag kan redovisa att det i maj kommer att publiceras en doktorsavhandling som handlar om just stress och graviditeter, visserligen inte speciellt i samband med bildskärmsarbete, men eftersom stress hör till hela området har den betydelse.

När det gäller bildskärmsarbete finns det också väldigt många andra saker som det har resonerats om. Vad har det för effekter på huden, synen osv.? Det pågår på arbetarskyddsstyrelsen ett omfattande arbete även på dessa områden.

Anf. 38 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Jag vill bara tala om för arbetsmarknadsministern att jag inte har skaffat denna information via dagspressen. Och jag är mycket väl medveten om hur saker kan vinklas på olika sätt. Jag känner till uppgifterna från mitt arbete i miljö- och hälsoskyddsnämnden. Där har vi också samarbetat med den nämnde professorn, och vissa svårigheter har uppstått. Vi fick senare tillkalla en utländsk konsult, som kom fram till helt motsatta resultat.

Jag har varnat för att man hänger upp forskningsresultat och undersökningar på en enda person – och man skall inte göra det på en person som har funnits med i så många sammanhang där man efteråt har visat att hans sammanfattningar har varit direkt felaktiga.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1984/85:513 om arbetslösheten i Sverige

Anf. 39 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om följande uppgifter avseende den procentuella arbetslösheten i Sverige hämtade ur OECD Economic Outlook nr 36 är korrekta.

2,7 % 1972, 2,5 % 1973, 2,0 % 1974,
1,6 % 1975, 1,6 % 1976, 1,8 % 1977,
2,2 % 1978, 2,1 % 1979, 2,0 % 1980,
2,5 % 1981, 3,1 % 1982, 3,5 % 1983
och 3,2 % andra kvartalet 1984

I vad gäller helårssiffrorna är dessa uppgifter korrekta och överensstämmer med arbetskraftsundersökningarna. OECD:s uppgift om en arbetslöshet på 3,2 % andra kvartalet 1984 avser ett säsongsrensat värde. Regelmässigt ligger arbetslösheten som lägst under vårmånaderna. Den faktiska arbetslösheten under andra kvartalet 1984 var 2,8 %. För helåret 1984 var arbetslösheten 3,1 %.

Anf. 40 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga.

Jag ställde denna fråga för att få litet balans i den debatt som nu har blossat upp. Man blir av och till informerad av majoritetspartiet om att "vi har lyckats med arbetsmarknadspolitiken". Då tror ju var och en att vi har ett mindre antal människor utan arbete än vi hade under den tid då Sverige regerades av borgerliga majoriteter.

Nu får vi i dag ett klart besked av statsrådet Leijon – att så inte är fallet. Det hade varit lämpligt att hon kontaktat sitt partis PR-avdelning, så att den inte hade fortsatt att basunera ut dessa mängder av felaktiga besked som i dag lämnas i massmedia.

Sanningen är ju att hur man än vänder på statistiken, så är det helt uppenbart att vi har ett större antal arbetslösa i dag än vi hade under den tid då Sverige regerades av borgerliga majoriteter, mellan 1976 och 1982. De som påstår att detta är moderatpropaganda kan läsa LO-Tidningen, nr 10 år 1985. Det kan icke vara någon uppbygglig läsning för statsrådet Leijon.

Det är något ytterst egendomligt med de siffror som statsrådets parti kämpar för att komma ner till. År 1980 var de uttryck för djupaste misär. Då sade man i propagandan att borgerliga partier medvetet, kallt och beräknande ville driva ut svenska folket i den kyliga arbetslösheten. Samma siffror 1985 skall alltså betecknas som höjden av framgång.

Man säger att socialdemokraterna är på rätt väg – och jag skall inte förneka att de är på rätt väg. Det beklagliga som har hänt är att de har monterat sin växellåda fel, så att man kör med full fart åt fel håll.

Anf. 41 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! I det material som jag har sett från mitt partis PR-avdelning finns inga falska uppgifter om arbetslösheten. De siffror som jag nyss redovisade – och som fanns med i Sten Anderssons i Malmö fråga – visar att den borgerliga regeringen 1976 tog över ett land med en arbetslöshet på 1,6 %. När man sedan lämnade över igen till socialdemokraterna, hade man en arbetslöshet på 3,1 %.

Vad den borgerliga politiken innebar var att man 1982, när vi återtog regeringsmakten, var inne i en utveckling med en drastisk ökning av arbetslösheten. Vi är på väg ner nu igen, vi är på väg att rätta till utvecklingen på arbetsmarknaden. Arbetslösheten sjunker, och sysselsättningen ökar. Mellan första kvartalet förra året och första kvartalet i år ökade antalet sysselsatta med 55 000. Om man dessutom räknar bort de sysselsättningsskapande åtgärderna, som vi har kunnat dra ner mycket kraftigt nu i år tack vare att utvecklingen på den vanliga arbetsmarknaden förbättrats, så kan man se att den underliggande sysselsättningen första kvartalet i år jämfört med första kvartalet förra året har förbättrats med drygt 70 000 sysselsatta. Utvecklingen är alltså på rätt väg.

Det är lättare att öka arbetslösheten än att minska den. Vi tog över efter en borgerlig politik som startade med en arbetslöshet på 1,6 % och som lämnade över, när den slutade, med en arbetslöshet på 3,1 %. Vi kommer att lämna över när vi slutar, vilket kanske blir om 44 år, en situation med förmodligen lika bra siffror som vi hade förra gången.

Anf. 42 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Vi får hoppas att statsrådets sista förmodan inte kommer att besannas.

Jag noterar bara beträffande den politik som i dag har betecknats som mycket framgångsrik – och som enligt siffrorna för mars 1985 har resulterat i 2,9 % öppet arbetslösa – att vi i mars 1982 hade samma siffror, men att man då talade om den djupaste misär och det största elände.

Jag säger som Nils Ferlin: "Gud må förlåta mej somliga rader" – jag kan trots allt inte underlåta att påstå att statsrådet här talar mot bättre vetande. Om det sedan sker medvetet eller ej får bli en sak mellan henne och hennes samvete. Siffrorna för 1979, 1980 och 1981, som mycket starkt kritiserades av fru statsrådet och hennes partikolleger, var betydligt lägre än de siffror som redovisas i dag. Det går icke att prata bort.

Låt mig slutligen säga att vi skall hoppas att det inte dröjer 44 år tills vi får en ny sorts regering i Sverige. Låt mig be en stilla bön om att det handlar om bara ett fåtal månader fram till dess att vi hamnar i den trevliga situationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1984/85:489 om indragningen av poststationer i glesbygden

Anf. 43 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Tore Nilsson har bett mig redogöra för regeringens syn på utformningen av postservice i glesbygd.

Genom postkontor och lantbrevbärare får så gott som samtliga invånare i vårt land daglig postkassaservice. Regeringen anser att denna höga täckningsgrad bör bibehållas. Om servicen i det enskilda fallet skall ges genom ett fast postkontor eller av en lantbrevbärare bör det emellertid vara postverkets sak att besluta om. Successiva förändringar är nödvändiga, exempelvis till följd av befolkningsförändringar.

Postverket har under de senaste 25 åren kraftigt byggt ut lantbrevbäringen. Utbyggnaden har skett under god ekonomi för postverket samtidigt som servicen både till hushåll och företag har förbättrats.

Anf. 44 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för att han svarade, men givetvis är jag inte nöjd med svaret. Jag har många gånger samtalat med Curt Boström och ofta tyckt att hans svar har varit kloka och fyndiga, men jag måste verkligen ifrågasätta huruvida det är ett genomtänkt besked som Curt Boström i dag lämnar till mig.

Jag vill inte bestrida att det kan ligga någon sanning i det som i svaret sägs om att alla får sin post och att det lämnas service. Att postverket har god ekonomi är en sak. Men hur blir det för människorna i de bygder som drabbas av indragningarna?

I brist på en karta att hänvisa till vill jag säga följande beträffande bakgrunden till min fråga. I Nordmalings kommun finns två poststationer i inlandet, Norrfors och Nyåker, som nu hotas av indragning. Det är fråga om bygder som redan förut har ganska många problem.

Befolkningen i bygden tror faktiskt att den begriper de här frågorna. I Norrfors har man bildat den s. k. Norrforsgruppen, som har vänt sig till oss och även till postverkets ledning och försökt förklara hur det ligger till. Jag hade trott att kommunikationsministern skulle kunna ha en annan syn på de här frågorna än den som postverket tydligen har. Norrforsbygden har gjort stora ansträngningar för att vända en mycket olycklig trend, och det har sett ut att lyckas. Man har startat Norrforsbygdens AB, som till sommaren skall öppna ett industrihus. Man har också fått positiva besked från somliga intressenter, som skulle kunna tänka sig att här börja en verksamhet. Beskedet att posten skall läggas ned är i detta sammanhang oerhört negativt.

Jag menar att sådana manipulationer för att förbättra postverkets ekonomi är mycket tvivelaktiga ur samhällssynpunkt. Framför allt är de inte något uttryck för demokrati. Man lyssnar inte på människorna i bygden. Om man tänker mycket litet på den enskilde, blir det inte någon rättvisa och jämlikhet människor och bygder emellan. Det kan ju hända att posten tjänar någon krona på detta. Men om det ställs mot de allmänna förlusterna för de

människor som haft glädje av denna poststation och för bygden, som kanske kan komma att betraktas som negativ av dem som tänkt starta verksamhet där, blir frågan om vi kan vara nöjda med en sådan här indragning.

När jag nu gratulerar Curt Boström till hans nya post i Norrbotten, vill jag samtidigt gratulera Norrbotten. Jag tror att Curt Boström innerst inne har ungefär samma uppfattning som jag – jag är djärv nog att säga det.

Vi skall försöka göra någonting vid sidan av det vi kan göra i riksdagen. Arne Nygren har skrivit till postverket, och det är fler som kommer att göra det. Det får inte fortsätta på det här sättet. När en bygd inte är döende men då bygdens överlevnad är beroende av att poststationen är kvar, bör den också få vara kvar.

Anf. 45 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Jag vill säga till Tore Nilsson att min personliga erfarenhet av lantbrevbäring faktiskt är att den är till fördel jämfört med ett postkontor, vilket – såsom är fallet Norrfors – är öppet två timmar per dag. Det är många som varit tveksamma och kritiska till en sådan här omorganisation, men när den gott och väl genomförts har man upplevt den som mycket positiv.

Därmed inte sagt att detta kommer att ske i Norrfors. Vi har i dag inget beslut i denna fråga. Utbyggnaden av lantbrevbäringsnätet kan väl i stort sett sägas vara avslutad. Vi måste naturligtvis vara medvetna om att det fortfarande kan inträffa strukturella förändringar i de glesbebyggda delarna av vårt land, vilka ger anledning till förbättringar av postservicen, något som jag anser att det i många fall – för att inte säga de flesta fall – är fråga om vid en övergång till lantbrevbäring.

Norrfors har som sagt i dag ett lokalt postkontor som håller öppet ett par timmar varje dag. Det har, Tore Nilsson, ännu inte fattats något beslut i denna fråga. Innan man fattar beslut kommer man i vanlig demokratisk ordning att informera både kommunerna och berörda hushåll. Innan man över huvud taget tar ställning kommer alla som på något sätt är berörda att ges tillfälle att inkomma med synpunkter. Den aktion som Tore Nilsson talar om kommer givetvis att vägas in i postens ställningstagande.

Anf. 46 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Av Curt Boströms anförande nu får man intrycket att det jag sagt skulle vara någonting som jag fått höra ryktesvägen.

Både postverket och SJ jobbar ofta så att man gör någonting under försäkran att det inte alls skall göras. Man har alltså ibland gått ut med besked om att ingenting är å färde. Var inte oroliga! brukar det heta. Men när samtliga politiska partier i Nordmalings kommun och uppe i Norrfors tillsammans gjort denna aktion och när denna speglats i pressen, är det uppenbart att det här finns en bestämd avsikt som på något sätt har röjts, även om det förvisso är riktigt som kommunikationsministern säger att det formella beslutet inte har fattats. Detta är ur samhällssynpunkt mycket olyckligt.

När kommunikationsministern säger att det i regel är positivt med en

övergång till lantbrevbäring, är det möjligt att detta är riktigt i vissa bygder. Men med den struktur som denna bygd har och med avstånden där uppe är jag övertygad om att de har rätt som talat om öppethållandetiderna och som menar att det är viktigt att postkontoret får finnas kvar. Sedan bör man naturligtvis få posten utkörd ändå. Men för industrin och människor som har behov av detta postkontor är det här ett olyckligt beslut. Jag hoppas att kommunikationsministern har rätt i att det i verkligheten inte kommer att bli någon nedläggning. Det skulle verkligen vara en framgång för bygden.

Anf. 47 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Låt mig bara tillägga, Tore Nilsson, att jag hoppas att min redovisning är sanningsenlig. Den bygger nämligen på de besked jag fått från postverket.

Anf. 48 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Jag vill inte tro att Curt Boström medvetet försöker föra mig bakom ljuset – jag är alledeles övertygad om att han inte gör det.

Det vore mycket märkligt om den kommunala ledningen i bygden och de människor som har ansvar för bygdens utveckling nu alldeles i onödan skulle, bara därför att någon har råkat viska någonting om saken, gå ut så här kraftigt som man har gjort. Det är verkligen inte bara fråga om ett skrämskott som någon har avlossat, utan det finns en plan som inte är offentliggjord men som, om den förverkligades, skulle betyda någonting negativt för bygden.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1984/85:490 om befrielse från landningsavgift för viss flygtrafik på Arlanda

Anf. 49 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ så att flygplan som landar på Arlanda enbart för reparation och översyn kan befrias från landningsavgift.

Luftfartsverkets ekonomiska mål är att driva verksamheten med full kostnadstäckning inkl. räntekostnaderna för det kapital staten och kommunerna skjutit till.

Trafikavgifterna, där landningsavgifterna ingår, fastställs av regeringen. På kommersiella grunder har luftfartsverket möjlighet att göra avsteg från den fastställda taxan. Så sker också i dag för t. ex. skol- och testflygningar. För dessa typer av flygningar har landningsavgiften reducerats med 80 %.

Luftfartsverket har alltså möjlighet att ge kommersiellt motiverade nedsättningar av landningsavgiften på Arlanda vid reparationer och översyn. Något initiativ från min sida behövs alltså inte.

Om befrielse från landningsavgift för viss flygtrafik på Arlanda

Anf. 50 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är att SAS-verkstaden på Arlanda har överkapacitet och är nedläggningshotad, om man inte kan få utländska flygföretag att förlägga uppdrag till verkstaden. Ett hinder för de tänkta utländska kunderna är de höga landningsavgifterna, som ju för stora flygplan kan uppgå till 20 000 kr. per landning. Detta gör det alltså svårt att marknadsföra tjänsterna i fråga för flygplan som inte ändå landar på Arlanda.

Det svar jag får går ut på att luftfartsverket har möjlighet att på kommersiella grunder sätta ned landningsavgiften och att statsrådet därför inte behöver ta något initiativ. Detta är inte ett särskilt lugnande svar, varken för mig eller för de anställda vid verkstaden, vilka alltså riskerar att förlora sina arbeten om inte verkstaden kan fortsätta sin drift. Det rör sig om ett par hundra arbetstillfällen.

Det är inte framför allt i luftfartsverkets intresse som den här verksamheten skall komma till stånd, utan i SAS-verkstadens. Det är inte alls säkert att luftfartsverket anser det kommersiellt intressant att sätta ned landningsavgiften. Däremot är det viktigt att rädda denna viktiga industri i Arlanda och Märsta. Det är alltså arbetsmarknadspolitiska skäl, och om man så vill näringspolitiska, som borde föranleda en sänkning av landningsavgiften, inte luftfartsverkets kommersiella intressen. Eftersom det är regeringen och inte luftfartsverket som har ansvar för arbetsmarknadspolitik och näringspolitik här i landet, borde det alltså finnas utrymme för initiativ från regeringens sida. Jag borde kanske ha diskuterat frågan med Anna-Greta Leijon. Då hade jag kanske fått ett mera positivt svar. Nu hör det här till kommunikationsministerns fögderi, och jag hoppas på en mera positiv markering från kommunikationsministerns sida.

Anf. 51 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Jag har bara svarat på frågan, och den gällde landningsavgiften.

Men jag kan berätta för Pär Granstedt att jag har ständiga överläggningar just om den verkstadskapacitet som finns ute på Arlanda. De hålls när ägarna av SAS, de tre länderna, har sina gemensamma sammanträffanden. Då diskuterar vi praktiskt taget ständigt fördelningen av verkstadskapaciteten, liksom hur man fördelar de olika jobben på flygplansflottorna. Vi vill nämligen hävda inte bara att det – givetvis – skall finnas sysselsättning, utan framför allt att vi skall ha kapaciteten och kunnandet kvar ute på Arlanda. Detta är självfallet i överensstämmelse med vad de andra länderna gör när det gäller Oslos och Köpenhamns flygplatser.

Den här frågan följs mycket noggrant, det kan jag försäkra Pär Granstedt.

Anf. 52 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det låter ju bra. Jag har nästan tagit för givet att den svenska regeringen såsom ägare i SAS framhåller vikten av att den här verkstaden får

vara kvar.

Samtidigt är det förmodligen så att en förutsättning för att få gehör för den svenska synpunkten är att det är någorlunda ekonomiskt försvarbart att bibehålla verkstaden. Den policy man följer är att försöka rädda verkstaden genom att få utländska uppdragsgivare, och i det sammanhanget är landningsavgiften ett problem. Det är därför som jag har ställt frågan om regeringen är beredd att medverka till att problemet löses.

Det vore alltså tacknämligt om regeringen samordnade sina ansträngningar i egenskap av delägare i SAS med sina insatser i egenskap av huvudman för luftfartsverket, så att inte det ena benet lägger krokben för det andra. För närvarande förefaller det som om luftfartsverkets avgifter är ett stort hinder för att kommunikationsministern skall lyckas i sina ansträngningar att övertyga SAS om att bibehålla verkstaden, och det tycker jag är litet synd.

Så låt oss se praktiska åtgärder, säg inte bara att man följer frågan och tala inte bara vackert om den!

Anf. 53 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Allt det arbete som herr Granstedt påpekar att vi borde göra, det görs. Vi följer frågan. Vid mina sammanträffanden med företrädare för SAS, Linjeflyg och Swedair och med mina kolleger från Norge och Danmark diskuterar vi det här.

En risk finns det naturligtvis, nämligen att det sammantagna behovet av verkstadskapacitet totalt sett kan minska. Man måste vara på det klara med att detta kan inträffa, precis som i all annan industriell verksamhet, och detta kan vi tyvärr ingenting göra åt. Däremot hävdar den svenska regeringen med bestämdhet att vi skall ha en fördelning av verkstadsarbetena som svarar mot Arlandas kapacitet.

Anf. 54 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Vad jag efterlyste var nu inte sammanträden, ord och diskussioner utan praktiska åtgärder. Av vad kommunikationsministern har sagt, hittills i alla fall, kan jag inte uppfatta att det finns några sådana att åberopa.

En praktisk åtgärd skulle kunna vara att se till att inte ett regeringsorgan, nämligen luftfartsverket, tillåts lägga krokben för regeringens ambitioner att bibehålla denna verksamhet på Arlanda. Det är precis vad som händer nu. Svenska staten är det största hindret för att svenska staten skall få sina önskemål tillgodosedda, och det kan ju inte vara särskilt lämpligt.

Jag återkommer alltså till vad jag avslutade mitt föregående inlägg med: Praktiska åtgärder är vad som behövs i det här läget.

Anf. 55 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Jag trodde att Pär Granstedt hade fattat att landningsavgiften i dag inte utgör något hinder, utan att det fortfarande är så att Arlanda har exakt samma förutsättningar som de andra flygplatserna till insatser på verkstadsområdet. Det är bara att konstatera att det förhåller sig så.

Om en planskild korsning mellan Arlandavägen och järnvägen i Märsta

Anf. 56 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det senaste påståendet var faktiskt nytt i den här debatten. Kommunikationsministern har inte tidigare hävdat att landningsavgifterna inte utgör något hinder.

Jag kan bara konstatera att kommunikationsministerns uppfattning på den punkten strider mot den uppfattning som ledningen för verkstaden har. Där anser man nämligen att landningsavgifterna utgör ett hinder. Det kunde kanske finnas anledning för kommunikationsministern att lyssna till vad de som arbetar med att marknadsföra verkstadens tjänster utomlands upplever som problem. Dessa personer har alltså anfört att de uppfattar landningsavgifterna som ett problem.

Anf. 57 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Jag ber om ursäkt, Pär Granstedt, men tycker inte Pär Granstedt att det rimliga hade varit att man hade frågat luftfartsverket huruvida landningsavgiften kunde reduceras – om den nu hade varit det hinder som Pär Granstedt påstår att den är?

Anf. 58 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det tycker jag givetvis. Har man inte gjort det, bör man naturligtvis göra det, och kan kommunikationsministern förutspå ett positivt gensvar från luftfartsverket om en sådan fråga ställs, kanske dessa problem kan lösas på ett smidigt och bra sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1984/85:491 om en planskild korsning mellan Arlandavägen och järnvägen i Märsta

Anf. 59 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig om regeringen är beredd att ta initiativ för att snarast få till stånd en planskild korsning mellan Arlandavägen och järnvägen i Märsta.

För byggande av statliga vägar finns en decentraliserad planeringsprocess. Länsstyrelserna fastställer planerna för länsvägarna, medan vägverket fastställer övriga vägplaner.

Vägplanerna för åren 1984–1993 är nu fastställda. En bro över järnvägen i Märsta har av länsstyrelsen planerats i länsvägplanen med beräknad byggstart år 1989.

Jag vill avslutningsvis framhålla att vägplanerna innehåller en rad vägobjekt som är viktiga för trafikförsörjningen för Storstockholmsregionen. Vidare delar jag Pär Granstedts bedömning att en bro över järnvägen i Märsta är angelägen.

Om en planskild korsning mellan Arlandavägen och järnvägen i Märsta

Anf. 60 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag vill än en gång tacka kommunikationsministern för ytterligare ett svar som är intressant i synnerhet för Märstaborna.

Korsningen mellan vägen och järnvägen är ett välkänt plågoris, som även tidigare har aktualiserats för regeringen. Situationen är allvarlig. Det förekommer normalt ca 150 bomfällningar om dagen i korsningen, och i vissa fall kan bommarna vara nere upp till 12 minuter.

Det är givet att en sådan situation, mitt i en relativt stor tätort, alltid skapar stora olägenheter. Den innebär besvär och hinder för de människor som skall passera mellan bostadsområden och industriområden, som ligger på olika sidor om järnvägen. Situationen för naturligtvis också med sig olycksrisker. Det är ju en hårt trafikerad korsning med omfattande biltrafik.

I och för sig finns det naturligtvis många trafikfällor och eländiga ställen längs våra vägar. Det som emellertid gör att detta problem har en speciell dimension har återigen en anknytning till Arlanda. På ena sidan järnvägen finns nämligen Arlanda, och på andra sidan finns den brandkår som skall rycka ut om det uppstår olyckstillbud på Arlanda.

Det kan alltså mycket väl hända – det kan röra sig om ett stort antal gånger per dag – att brandkåren bromsas och stoppas på väg till Arlanda i en katastrofsituation, med relativt allvarliga konsekvenser som följd.

Därför undrar jag om inte en starkare viljeyttring från regeringens sida skulle vara på sin plats. Jag har stor respekt för den decentraliserade beslutsgången, som kommunikationsministern säkert väl förstår. Men jag tycker att regeringen har ett speciellt ansvar för säkerhetssituationen på Arlanda och borde kanske därför på ett tydligare sätt markera att bron måste ges hög prioritet.

Att bron finns med inom fem år i en fördelningsplan är inte riktigt betryggande. Vi vet att det finns många projekt som funnits med i fördelningsplaner och sedan rullats vidare in i framtiden, så att man inte vet riktigt när det verkligen händer någonting. En klarare viljeyttring från regeringens sida skulle alltså vara på sin plats.

Anf. 61 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! I händelse av en katastrofsituation ute på Arlanda kan man faktiskt, Pär Granstedt, stoppa tågtrafiken. Den möjligheten finns. Brandkår och räddningstjänst skall kunna komma fram utan att hindras av järnvägen.

Jag har här sagt att jag gör den bedömningen att en bro över järnvägen i Märsta är viktig. Den är så viktig, vet Pär Granstedt, att jag tycker att även den tidigare centerpartistiske kommunikationsministern borde ha kunnat tänka på denna bro. Jag menar att vi är tvungna att se till att man nu projekterar, så att bygget kan sättas i gång i den händelse att det på något sätt skulle komma fram extra pengar – jag vet dock inte om det är möjligt. Om även den borgerliga regeringen hade haft samma insiktsfulla inställning som Pär Granstedt har i dag och vidtagit en sådan åtgärd, hade kanske brobygget kunnat tidigareläggas.

Om en planskild korsning mellan Arlandavägen och järnvägen i Märsta

Anf. 62 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt att man i ett katastrofläge kan stoppa tågtrafiken, men om det har inträffat en stor flygolycka handlar det om minuter. Det är inte så lätt att stoppa tågtrafiken under dessa minuter. Det kan t. o. m. gå fortare att vänta på att bommarna skall gå upp igen. Att hänvisa till möjligheten att stoppa tågtrafiken är inte en lösning av det slag som behövs när det är fråga om en stor flygolycka. Den kan naturligtvis ha en betydelse långsiktigt, när räddningsarbetet har kommit i gång. För att det arbetet skall flyta obehindrat kan man givetvis stoppa tågtrafiken, men i den akuta situationen är denna möjlighet en klen tröst.

Självfallet kom sedan det rutinmässiga svaret från socialdemokratiska statsråd: Varför gjordes inte detta när vi hade en icke-socialistisk majoritet? Visst, det kan man alltid fråga. Men om kommunikationsministern tycker att en bro är så angelägen att den borde ha byggts för flera år sedan, varför skjuter regeringen då på bygget, så att igångsättandet i bästa fall ligger sammanlagt sju år efter det att Curt Boström tillträdde som kommunikationsminister? Om han menar att Claes Elmstedt borde ha klarat av denna fråga på sin tid, borde Curt Boström ha sett till att den i alla fall hade lösts under hans tid som kommunikationsminister. Jag har mycket svårt att sätta tilltro till talet om det brinnande intresset från Curt Boströms sida, när vi nu kan konstatera att han lämnar sitt ämbete utan att egentligen ha gjort någonting åt denna fråga.

Anf. 63 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Som jag nämnde är prioriteringen i flerårsplanen decentraliserad, vilket Pär Granstedt också uppskattade.

Det var så sent som 1983 som länet, via länsstyrelsens lekmannastyrelse, fastställde flerårsplanen och placerade byggandet av bron över järnvägen i Märsta vid den tidpunkt som vi här talar om. Jag tycker att det är ett steg framåt att jag har sagt till att man nu bör projektera detta bygge för att, i den händelse att det finns en sådan möjlighet, kunna tidigarelägga ett igångsättande. Det är ett framsteg, som jag har gjort under dessa dryga två år.

Anf. 64 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det är naturligtvis bra att brobygget över huvud taget finns med i flerårsplanen. Men om kommunikationsministern hade känt det enorma intresse som avspeglades i den föregående repliken, där han riktade kritik mot Claes Elmstedt, borde det ha kunnat gå fortare. Om denna fråga borde ha lösts i början av detta decennium, bör den väl i alla fall kunna lösas nu.

Jag hoppas att det stora intresse som Curt Boström här ger uttryck för kommer att smitta av sig på vägverket, så att vi får till stånd detta projekt allra senast vid den tidpunkt som nu anges i länsvägplanen – helst ett eller annat år tidigare.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 65 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Per Westerberg har frågat mig vilka ytterligare åtgärder jag avser vidta för att tillse att Zenit Shipping AB:s fartygsinnehav verkligen avyttras och om regeringen avser att ta något ytterligare ägaransvar för Zenit.

Beträffande dessa frågor vill jag ånyo erinra om mina svar den 24 april 1984 och den 11 januari 1985 på liknande frågor av Per Westerberg om Zenit Shipping AB. Jag sade då att det ankommer på bolaget att mot bakgrund av dess ekonomiska resurser samt givna ekonomiska mål besluta om lämplig tidpunkt för fartygsförsäljningar.

Anf. 66 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Roine Carlsson för svaret på min fråga. Självfallet är svarets innehåll mycket otillfredsställande ur min synvinkel. På den korta minut som Roine Carlsson ägnade mina frågor förlorade Zenit Shipping AB ytterligare 1 000 kr., dvs. över 60 000 kr. per timme eller 1,5 milj. kr. per dag. Då har jag ändå tagit hänsyn till de minskade räntebördor som företaget nu har till följd av riksgäldens tillskott på 1 100 milj. kr.

Dessa förluster – över en och en halv miljon per dag – har Zenit Shipping AB haft i över fyra års tid. Med den förlusttakten kommer enligt aktiebolagslagens regler om krav på upprättande av kontrollbalansräkning Zenit Shipping AB ånyo att tvingas upprätta kontrollbalansräkning omkring den 1 juni i år. Om man, vilket allt talar för, kommer att fortsätta med samma förluster, blir man tvungen att ställa in betalningarna någon gång under september månad.

Från moderat håll krävde vi redan vid 1982/83 års riksdag att Zenit Shipping AB:s innehav av fartyg omedelbart skulle avvecklas. Det skulle ha kostat 1,8 miljarder då. Nu har man förlorat över 2,5 miljarder kronor, och företaget har fortfarande kvar nästan alla engagemang i båtar.

Man har missat den korta högkonjunkturen på fartygsmarknaden. Man har missat möjligheterna att på det sätt som andra rederier har gjort introducera mindre eller större delar av Zenit Shipping AB på börsen. Man saknar åtgärdsprogram, och det finns ingen uppgång i sikte på fartygsmarknaden under överskådlig tid.

Jag tycker att det är på tiden att statsrådet Roine Carlsson tar sitt ansvar som representant för ägaren och ser till att nödvändiga åtgärder vidtas för att stoppa denna gigantiska mångmiljonrullning med skattemedel och att en snabb avveckling av Zenit Shipping AB kommer till stånd. Det går inte att bara sopa det hela under mattan och hoppas att det skall klara sig över valdagen. Det kommer en dag även efter valdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om Zenit Shipping AB

15 § Svar på fråga 1984/85:515 om Zenit Shipping AB

Anf. 67 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Staffan Burenstam Linder har frågat mig om jag avser föreslå riksdagen att anslå ytterligare pengar till Zenit och om jag avser att på annat sätt medverka till uppoffringar av statliga medel, innebärande att Zenit förlänger sin förlustverksamhet.

Jag avser inte föreslå att ytterligare medel skall anslås för Zenit Shipping AB:s räkning.

Zenit Shipping AB har tidigare i år ansökt att riksgäldskontoret skall överta betalningsansvaret för vissa av Zenit Shipping AB:s lån. Fullmäktige i riksgäldskontoret har i huvudsak bifallit rederiets ansökan. Skälet var att denna åtgärd bedömdes vara till förmån för det allmänna. Regeringen delar fullmäktiges bedömning i denna fråga.

Anf. 68 STAFFAN BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! Ägaren, staten, till Zenit i herr Carlssons skepnad förklarar att han inte vill gå till riksdagen för att skaffa mer pengar till Zenits miljardrullning. Ändå säger han till riksgäldskontoret att förslaget att den vägen ställa resurser till förfogande för täckning av fortsatta förluster för Zenit är till förmån för det allmänna. Hur kan det, herr talman, vara till förmån för det allmänna, när ägaren själv inte vill bidra genom att gå till riksdagen och be om pengar? Om det är till förmån, borde väl ägaren ha skyldighet att ställa upp. Jag anser att herr Carlsson har skyldighet att förklara sig på den punkten. Men med "det allmänna" menas kanske den socialdemokratiska regeringen, som inte vill visa upp den egna politikens haveri. Därför tillgrips skumraskaffärer – för det är vad det här är fråga om.

Inte ens om det gällde ett ackord, som det görs gällande, kan enligt 9 § i lagen om riksgäldsfullmäktige sådana här överenskommelser ingås annat än om riksdagens tillstånd inhämtats. Den lagen är glasklar.

Roine Carlsson har uppmuntrat socialdemokrater, trots riksgäldslagens stadga, att förfara på ett sådant sätt att regeringspolitikens haveri kan döljas, åtminstone tillfälligtvis. Det har sagts att det är så bråttom att man inte kan gå till riksdagen. Men vi skall påminna om den debatt som fördes på tal här för en stund sedan och som Roine Carlsson hade med Per Westerberg i januari. Då vägrade statsrådet, lika envetet som nu, att besvara frågor om Zenits ekonomiska läge. Det har ju länge stått klart att Zenit var konkursfärdigt. Jag vill framhålla att det var nonchalant mot riksdagen att inte den gången ta upp Per Westerbergs fråga. Om Roine Carlsson hade bekvämat sig till att svara då, hade statsverket och skattebetalarna sparat mycket pengar. När Roine Carlsson tiger, herr talman, kostar det mycket guld.

Jag tror att Roine Carlsson har missförstått det här med riksdagens frågeinstitut och riksdagens roll. Det är oacceptabelt, Roine Carlsson, att inte se till att styrelsen i tid upprättar en kontrollbalansräkning, som lagen föreskriver. Vidare är det oacceptabelt att sedan inte gå till riksdagen och redovisa misslyckandet i fråga. Dessutom är det oacceptabelt att därefter

uppmuntra socialdemokrater i ett annat hörn av riksdagens förvaltningsapparat att tillskjuta resurser för att dölja haveriet – ett sådant beslut kan ju fattas endast av riksdagen.

Vad som nu har öppnats är inte en akutmottagning utan en kvacksalvermottagning. Den här frågan, herr talman, är så stor att man inte bara kan luta sig bakåt i bänken. Om man väljer att göra på det sättet, är det det dåliga samvetets kapitulation.

Anf. 69 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Låt mig först notera följande. Det är mycket intressant och stimulerande att ta del av herr Burenstam Linders reaktioner i denna talarstol. Herr Burenstam Linder, som har så mycket av boklig bildning och så fina certifikat på sina kunskaper, är egentligen alltför framträdande och har, som sagt, alltför fina certifikat för att kunna tillåta sig att exponera ett så dåligt omdöme.

När det gäller Zenit finns det anledning att påpeka några saker. Zenit följde med när den borgerliga regeringen socialiserade ett antal varvsföretag. Att Zenit nu befinner sig i den situation som har redovisats för riksgäldsfullmäktige är en konsekvens av en serie beslut fattade av denna riksdag och av regeringen. Herr Burenstam Linder har själv deltagit och varit mycket aktiv i det sammanhanget. Han talar nu om Zenits situation. Men herr Burenstam Linder hade ett utmärkt tillfälle att avstå från att delta i socialiseringen av det varvsföretag som ägde Zenit. Herr Burenstam Linder väljer dock att socialisera företag, och sedan ställer han ut växlar som han inte är beredd att betala. Det är nämligen så, att riksdagen har beslutat att ställa ut kreditgarantier. Zenit har vänt sig till riksgäldsfullmäktige, och nu har beslut fattats. Det är bara det att herr Burenstam Linder inte tycker att beslutet i fråga är bra, men det är inte detsamma som att beslutet är olagligt.

Anf. 70 STAFFAN BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! Jag håller med Roine Carlsson om en sak, nämligen att allt som jag tycker är fel inte behöver vara olagligt. Det var en mycket djupsinnig kommentar från statsrådets sida! I detta fall får det dock prövas på sina egna meriter om det är ett i lagens bokstav – för att inte tala om lagens anda – fattat beslut.

Att herr Roine Carlsson försöker tillvita mig ansvaret för att denna miljardrullning försiggår visar att han själv har havererat. Det är ett svagt argument han kommer med.

Största delen av Zenits båtar tillkom i samband med den rederipolitik som drevs före 1976. Moderaterna har röstat för nedläggning av ett varv långt tidigare än socialdemokraterna kom till insikt om att moderat politik var riktig. Hade de följt våra förslag hade det varit mycket färre fartyg som skulle ha anammats i detta rederis uppläggning.

Roine Carlsson lade fram sin proposition våren 1983 och sade helt elegant att dessa båtar skulle säljas innan lågkonjunkturen kom. Detta har inte alls skett. Vi röstade mot det förslaget, därför att vi inte ville vara med om en

Om Zenit Shipping AB

sådan miljardrullning. Det är bara att läsa vad våra reservationer i dessa olika frågor har gått ut på.

Varför är det till förmån för det allmänna att riksgäldsfullmäktige skall ställa upp med pengar när ägarna inte vill ställa upp? Det vore bra att få höra statsrådets tolkning av det. Varför går man inte till riksdagen? Det vore konstitutionellt rimligt och riktigt.

Varför bevärdigar ni er inte att svara på frågor om hur det är med likvidationsplikt? Hade ni gjort det i januari hade styrelsen för detta bolag haft en helt annan utgångspunkt för sitt förfarande. Jag finner detta ytterst anmärkningsvärt, Roine Carlsson, och det är bedrövligt att ni inte svarar på sådana här frågor.

Anf. 71 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Vad som är konstitutionellt riktigt får väl prövas på något annat sätt än i en debatt mellan herr Burenstam Linder och mig. Jag noterar bara att riksgäldsfullmäktige har fattat detta beslut. Jag vet att herr Burenstam Linder inte tycker om beslutet, men diskussionen om detta får han föra på det ställe där detta skall föras.

Under den socialdemokratiska regeringens tid har det sålts många fler fartyg från Zenit än det såldes under den borgerliga epoken. Fortfarande är det, herr talman, oerhört viktigt att understryka att Zenits fartygsinnehav är resultatet av en borgerlig varvspolitik. Socialdemokraterna har fått ta konsekvenserna av detta och vidtagit åtgärder för att sanera företaget. När frågan kommer till riksgäldsfullmäktige känns moderaterna inte vid denna omständighet. Jag vill bara notera detta.

Anf. 72 STAFFAN BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! Det är konstigt att statsrådet påstår att vi inte skulle kännas vid omständigheterna. Jag har redovisat vår uppläggning av hur dessa frågor skulle hanteras. Detta finns också klart redovisat i riksdagsprotokollen. Och innan Roine Carlsson kom till regeringen fanns detta klart fastlagt i propositioner och yttranden från vår sida, så det är bara att läsa handlingarna.

Herr talman! Jag har, såvitt jag förstår, ingen möjlighet att här diskutera riksgäldsfullmäktiges beslut, av den enkla anledningen att det är tvivelaktigt vad man får säga från denna talarstol i fråga om myndighets utövande av sina skyldigheter och när det gäller i vad mån den följer lagen. Låt mig dock konstatera att Roine Carlsson har, genom beslut i regeringen, uppmuntrat riksgäldsfullmäktige att fatta beslut som minst sagt är ytterst diskutabla. Det är mycket dåligt att Roine Carlsson inte gör någon fortsatt analys av utvecklingen, som Per Westerberg har påpekat. Utvecklingen pekar helt klart mot att detta rederi kommer att klara sig endast en mycket begränsad tid framöver. Har inte Roine Carlsson en känsla av att regeringen måste ta itu med frågan och göra någonting åt den, i stället för att bara dilla om att moderaterna någon gång har varit med om att fatta beslut som vi i själva verket inte har varit med om?

Anf. 73 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Jag förstår att Staffan Burenstam Linder känner sig plågad av den här frågan och känner grämelse över den.

Jag vill återigen notera att herr Burenstam Linder *har* socialiserat detta företag och sett till att det finns en mängd osålda fartyg i det.

Jag har fått uppgiften att försöka medverka till en utförsäljning, vilken görs av denna styrelse. Herr Burenstam Linder bara grämer sig över de statliga företagens utveckling.

Anf. 74 STAFFAN BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! Roine Carlsson sade att han medverkar till att det sker en utförsäljning. Men det är just det han inte alls gör, att döma av det svar vi fick höra för en stund sedan. Han bara lutar sig bakåt och säger att den här styrelsen får sköta detta själv. Men han bryr sig inte om att se till att styrelsen upprättar en likvidationbalansräkning i tid. Han bryr sig inte ett dugg om det. Han svarar inte ens på frågor i riksdagen om det inte är dags att upprätta en sådan balansräkning nu. Frågar man efter 14 dagar på nytt om detta inte till sist kommer att bli nödvändigt, kommer han bara att återigen luta sig bakåt i bänken och inte svara på det.

Herr talman! Efter att det givits 500 kr. per skattebetalare till detta rederi tänker statsrådet Carlsson tyvärr uppenbarligen bara luta sig bakåt och inte bry sig om vad styrelsen egentligen sysslar med. Så kan man väl inte göra?

Anf. 75 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! När herr Burenstam Linder saknar argument tycker han om att diskutera min sittställning i bänken – det är alltid intressant att notera.

Jag vill göra följande kommentar:

Garantier är utställda, och de är till för att kunna infrias. Det är dyrare att gå någon annan väg. Om man förfar på det sätt som Burenstam Linder uttalar sig för blir det dyrare för skattebetalarna. Jag vet att låt mig säga intresset icke ljuger – jag är intresserad av att fartygen säljs till acceptabla priser. Herr Burenstam Linder är intresserad av att fartygen kan säljas till lägsta möjliga priser, vilket blir dyrare för skattebetalarna. Som jag sade tidigare, herr talman: Intresset ljuger icke.

Anf. 76 STAFFAN BURENSTAM LINDER (m):

Herr talman! Om Roine Carlsson verkligen var intresserad av att fartygen skulle försäljas till bästa möjliga priser hade han uppenbarligen uppträtt på ett helt annat sätt än han gör nu. Nu har ju 3 000 miljoner, herr talman, försvunnit på två år sedan riksdagen ställde upp med dessa pengar. Menar verkligen Roine Carlsson att han tänker slå sig för bröstet och säga att han har skött detta på ett förträffligt sätt och att jag skulle vara ute efter att det blev en förlust? Tvärtom – det är herr Carlssons uppläggning av det hela som visar sig inte ens hålla i två år, inte ens räcka till för att svara på frågor om hur det verkliga läget är i Zenit och inte ens räcka till för att gå till riksdagen och

Om förstärkt skydd för Haverö strömmar

redovisa fögderiet. I stället manipulerar han med skumraskaffärer i en kvacksalverimottagning där man använder riksgälden.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1984/85:508 om förstärkt skydd för Haverö strömmar

Anf. 77 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Martin Olsson har frågat jordbruksministern om han avser att verka för förstärkning av skyddet för Haverö strömmar så att dessa och den omgivande naturmiljön bevaras.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Martin Olssons fråga är föranledd av en ansökan om en utbyggnad eller ett ändrat läge av dammarna i Haverö strömmar. Ärendet ligger nu hos regeringen för prövning. Sådana allmänna planeringssynpunkter som låg till grund för riksdagens ställningstagande (prop. 1983/84:160, BoU 1983/84:30, rskr. 1983/84:388) att Haverö strömmar inte bör ingå i planen för vattenkraftsutbyggnad kommer självfallet att vägas in i den prövningen. Jag kan för övrigt naturligtvis inte genom några uttalanden föregripa regeringens prövning av ärendet.

Anf. 78 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för det korta och tyvärr föga förpliktande svaret på den fråga som jag ställde till jordbruksministern. Jag ställde den till jordbruksministern just därför att jordbruksdepartementet behandlar det ärende om en dammutbyggnad som föranledde frågan. Bakgrunden är att regeringen i sin vattenkraftsproposition våren 1984 föreslog att Haverö strömmar i Ljungan skulle byggas ut, trots att både Ånge kommun och länsstyrelsen i Västernorrland, liksom alla som speciellt har att tillvarata naturvårdsintressen, hade avstyrkt. Själv motionerade jag om avslag på regeringsförslaget i denna del. Med anledning av bl. a. min motion och kommunens ställningstagande samt det ringa krafttillskott en utbyggnad skulle ge avvisade riksdagen regeringsförslaget. Haverö strömmar skall alltså enligt riksdagsbeslutet inte byggas ut, åtminstone inte under den tioårsperiod planen gäller.

Eftersom jag har god kontakt med människorna i den berörda bygden vet jag hur glad man där var över riksdagsbeslutet. Man var tillfredsställd över att ett regeringsförslag kan fällas i riksdagen, om opinionen är tillräckligt omfattande och argumenten starka. Man upplevde att bevarandeintresset segrat i en kamp med utbyggnadsintressena.

Trots riksdagsbeslutet föreligger nu från dem som ansökt att få bygga kraftverk en ansökan om att få bygga en damm, vars ena alternativ enligt kommunen och länsstyrelsen skulle få ungefär samma negativa inverkan på

miljön som ett kraftverksbygge.

Hittills har denna ansökan inte avvisats, och det sägs heller ingenting i svaret om det. Och så länge den inte avvisats finns hotet mot strömmarna. Självklart upplevs det som synnerligen inkonsekvent och anmärkningsvärt att det trots riksdagsbeslut emot utbyggnad eventuellt skall kunna tillåtas att göra en dammbyggnad som medför ungefär motsvarande skador som en kraftverksutbyggnad. Först ville jag inte tro att det var möjligt, men sedan jag genom riksdagens utredningstjänst fått uppgiften från handläggaren på jordbruksdepartementet att riksdagsbeslutet i fjol inte skyddar strömmarna från utbyggnad enligt riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen, fann jag det nödvändigt att ställa frågan till jordbruksministern om han avsåg att stärka skyddet för Haverö strömmar. Tyvärr sägs ingenting i svaret om det, och jag vill komplettera med att fråga bostadsministern om bostadsministern anser det vara konsekvent och förenligt med riksdagsbeslutets anda att det trots riksdagens beslut om att strömmarna inte skall byggas ut skall vara möjligt enligt annan lagstiftning och andra regler att göra ett motsvarande ingrepp.

Anf. 79 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag förstår att Martin Olsson inte tycker att svaret var tillräckligt klarläggande, men Martin Olsson har varit med här så länge att han säkert inser att under den tid regeringsbehandlingen pågår kan inte ett svar på hans fråga lämnas i riksdagen. Om vi skulle tillmötesgå de synpunkter som Martin Olsson har skulle vi kunna avskaffa regeringsbehandlingen och handlägga frågorna genom frågeinstitutet i riksdagen. Martin Olsson får ge sig till tåls tills regeringen har tagit ett beslut i frågan.

Det är inte regeringen som har hittat på att man skall besluta i den här frågan trots det uttalande som riksdagen har gjort när det gäller vattenkraften, utan det är riksdagen som har fastställt de lagar som gäller, enligt vilka det åligger regeringen att fatta ett beslut i frågan. Jag har sagt i mitt svar att självfallet kommer i det beslutet att vägas in det tillkännagivande som riksdagen gjorde i samband med behandlingen av ärendet om Haverö strömmar.

Ärendet är så komplicerat att Martin Olsson och jag kanske inte nu är beredda att föra något längre resonemang om det. Riksdagens uttalande var grundat på att Haverö strömmar inte skulle tas i anspråk för vattenkraftsutbyggnad. Frågan är också om man kan ersätta dammarna på den plats de är eller om dammar skall uppföras på annan plats oavsett om de tas i anspråk för vattenkraftsutbyggnad eller annat.

Jag tror att Martin Olsson får vänta tills regeringen hinner behandla ärendet i enlighet med de bestämmelser som gäller. Därefter finns möjligheter för Martin Olsson att återkomma när det gäller frågan om det framtida skyddet av Haverö strömmar.

Om förstärkt skydd för Haverö strömmar

Anf. 80 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag ställde frågan här i riksdagen därför att den är mycket aktuell och visar på de inkonsekvenser som kan uppkomma på grund av att olika lagar och bestämmelser inte överensstämmer med varandra.

Jag kan återge vad t. ex. Ånge kommun säger om dessa strömmar. Man säger bl. a. att en förläggning av en dammbyggnad i Norreströmmen nedströms det nuvarande läget inte skulle vara i konsekvens med riksdagens beslut att Haverö kraftverk inte skall få komma till utförande. Man talar alltså om konsekvenserna. Länsstyrelsen säger att det enda dammläge som är förenligt med riksdagsbeslutet är det läge där de nuvarande dammarna finns. Vi skall inte diskutera de olika alternativen och förutsättningarna för dem. Vad som närmast är anmärkningsvärt är att riksdagen alltså å ena sidan kan fatta beslut om att man inte får bygga ett kraftverk och å andra sidan att riktlinjer alltjämt gäller enligt vilka det kanske kan tillåtas att det byggs dammar som har samma negativa inverkan på en miljö som riksdagen har sagt skall bevaras. Det var mot den bakgrunden som jag ställde frågan till jordbruksministern om han var beredd att verka för att en förstärkning av skyddet för Haverö strömmar. Jag hade inte ställt frågan om hur det aktuella ärendet skulle handläggas.

I det uttalande som bostadsministern har gjort kan man mellan raderna och mellan orden utläsa en ganska positiv inställning, och jag hoppas att jag och övriga som är intresserade av bevarandet av strömmarna skall våga med tillförsikt se fram emot det beslut som regeringen skall fatta i detta ärende om några veckor.

Anf. 81 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! För ordningens skull vill jag säga till Martin Olsson att han inte skall tolka in något annat i mitt svar än det jag givit uttryck för. Jag har sagt att regeringen har ärendet under avgörande, att regeringen självfallet i samband med det avgörandet kommer att beakta riksdagens uttalande som gäller vattenkraften och att jag för närvarande inte kan redovisa någon ståndpunkt. Det skulle stå i strid med vad som gäller för regeringsbehandlingen. Detta får Martin Olsson finna sig i. Det är inget påfund ifrån vår sida, utan det följer den lagstiftning som jag förmodar att Martin Olsson själv har varit med och fattat beslut om i riksdagen. I vattenlagen föreskrivs nämligen att regeringen skall göra den här prövningen. Detta är alltså regeringens uppgift.

Hur det i ett längre perspektiv skall bli med Haverö strömmar kan Martin Olsson och jag ha anledning att diskutera efter det att regeringen fattat sitt beslut med anledning av nu föreliggande ansökan. Då kan det finnas skäl att återkomma med en diskussion i frågan om Haverö strömmar med tanke på naturresurslagen och på hur skyddet skall kunna utvecklas. Den diskussionen kan vi inte föra förrän regeringen har träffat sitt avgörande i frågan.

Anf. 82 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Tyvärr är det litet sent att diskutera ett bevarande, om regeringen skulle tillåta dammbyggnader som enligt sakkunskapen skulle få samma negativa effekt på området som ett kraftverk. Det var för att inte spara debatten tills det är för sent som jag tyckte att det skulle vara värdefullt att få höra regeringens ståndpunkt. Bostadsministern måste väl ändå dela min uppfattning att riksdagsbeslutet inte framför allt fattades för att man inte ville ha ett kraftverk utan för att kraftverket så att säga inte var värt lika mycket som bevarandeintresset i den avvägningen.

Jag tror att de allra flesta – inkl. många av oss riksdagsmän – upplever det som inkonsekvent, om man fortsättningsvis tar ett riksdagsbeslut som förbjuder utbyggnad när det gäller kraftverk, medan vattenlagen och riktlinjerna skulle tillåta andra byggnader. Det var detta jag ville ta upp till diskussion.

Anf. 83 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Det är inte riktigt som Martin Olsson beskriver. När det gäller användningen av Haverö strömmar för kraftproduktion är riksdagens uttalande ganska klart. Problemet är, som Martin Olsson väl känner till, att de dammar som i dag finns där inte är i ett tillfredsställande skick, utan måste byggas om. Det hävdas att det föreligger svårigheter av geologiska skäl att bygga om dem på den plats där de nu är. Den saken kan jag i dag inte ha någon mening om. Frågan måste prövas, och den prövas inte i relation till riksdagens uttalande, som är ett uttalande framför allt med hänsyn till vattenkraftsutbyggnaden. Man måste naturligtvis också ta hänsyn till frågan i övrigt. Vi får tillfälle att återkomma till detta ärende.

Anf. 84 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag vet att det finns tre olika alternativ till dammutbyggnad, men jag skall inte gå in på dem. Det som jag har tagit upp handlar om principer. Jag skall kanske inte förlänga debatten mera, men jag vill påpeka att det är uppenbart att det måste vara konsekvens i lagstiftningen och konsekvens i besluten för att människorna skall ha tilltro till riksdagsbeslut och till samhällets sätt att fungera. Enligt alla dem som har arbetat för bevarande, inkl. kommun och länsstyrelse, fordras det om man skall vara konsekvent att man inte tillåter en dammutbyggnad som skulle få en negativ effekt på strömmarna och den omgivande naturen.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Föredrogs och hänvisades
Skrivelse och proposition
1984/85:185 till socialförsäkringsutskottet
1984/85:193 till skatteutskottet

18 § Föredrogs och hänvisades
Motion
1984/85:3056 till finansutskottet

19 § Föredrogs men bordlades åter
Utrikesutskottets betänkande 1984/85:12

20 § Anf. 85 ANDRE VICE TALMANNEN:
Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista upptas utrikesutskottets betänkande 12 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

21 § Anmäldes och bordlades
Skrivelsen och propositionerna
1984/85:177 Överlämnande av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses årsredovisning
1984/85:196 Kopiering av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet
1984/85:198 Nordiska ministerrådets allmänna budget för år 1986, m. m.

22 § Anmäldes och bordlades
Redogörelserna
1984/85:20 Riksdagens revisorers berättelse över granskningen av Stiftelsen Riksbankens jubileumsfonds verksamhet under år 1984
1984/85:21 Styrelsens för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under år 1984

23 § Anmäldes och bordlades
Motionerna
1984/85:3057 av *Lars Werner m. fl.*
1984/85:3058 av *Lars Ernestam* och *Börje Stensson*
1984/85:3059 av *Jan Bergqvist*
1984/85:3060 av *Margareta Palmqvist* och *Anita Johansson*
1984/85:3061 av *Einar Larsson m. fl.*
1984/85:3062 av *Börje Hörnlund* och *Karin Israelsson*
1984/85:3063 av *Arne Andersson* i Ljung *m. fl.*
Kemikaliekontroll (prop. 1984/85:118)

1984/85:3064 av *Lars Werner m. fl.*
1984/85:3065 av *Christer Eirefelt* och *Hugo Bergdahl*
1984/85:3066 av *Staffan Burenstam Linder m. fl.*
Tjänsteexportfrågor (prop. 1984/85:140)

1984/85:3067 av *Jan-Erik Wikström m. fl.*
Vissa anslag ur kyrkofonden m. m. (prop. 1984/85:152)

1984/85:3068 av *Lars Tobisson m. fl.*
1984/85:3069 av *Nils Åsling m. fl.*

1984/85:3070 av *Björn Molin* och *Jörgen Ullenhag*
Fortsatt valutareglering (prop. 1984/85:153)

1984/85:3071 av *Paul Lestander* och *John Andersson*
1984/85:3072 av *Arne Andersson* i Ljung och *Sven Eric Lorentzon*
1984/85:3073 av *Einar Larsson m. fl.*
Lag om kontroll av husdjur m. m. (prop. 1984/85:159)

1984/85:3074 av *Stig Gustafsson m. fl.*
1984/85:3075 av *Eric Hägelmark*
1984/85:3076 av *Bengt Kindbom*
1984/85:3077 av *Roland Brännström*
1984/85:3078 av *Bertil Jonasson* och *Jan Hyttring*
1984/85:3079 av *Arne Fransson m. fl.*
1984/85:3080 av *Per Petersson m. fl.*
1984/85:3081 av *Gunnar Björk* i Gävle *m. fl.*
Ledningen av de civila delarna av totalförsvaret m. m. (prop. 1984/85:160)

1984/85:3082 av *Hugo Bergdahl*
1984/85:3083 av *Magnus Persson m. fl.*
1984/85:3084 av *Per Petersson m. fl.*
Ledningen av befolkningsskyddet och räddningstjänsten m. m. (prop. 1984/85:161)

1984/85:3085 av *Per Israelsson*
Barns ansvar för rättegångskostnader i mål om underhåll (prop. 1984/85:163)

1984/85:3086 av *Kerstin Anér* och *Evert Svensson*
Vissa klargöranden och kompletteringar av kyrkomötesreformen (prop. 1984/85:165)

1984/85:3087 av *Anita Bråkenhielm m. fl.*
1984/85:3088 av *Birgitta Hambraeus*
1984/85:3089 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*
1984/85:3090 av *Per-Ola Eriksson m. fl.*
1984/85:3091 av *Karin Israelsson* och *Tore Nilsson*
1984/85:3092 av *Jens Eriksson m. fl.*
1984/85:3093 av *Lars Werner m. fl.*
1984/85:3094 av *Lars Werner m. fl.*
1984/85:3095 av *Ingvar Eriksson* och *Bo Arvidson*
1984/85:3096 av *Ingvar Eriksson* och *Bo Arvidson*
1984/85:3097 av *Bo Arvidson* och *Sven Eric Lorentzon*
1984/85:3098 av *Bengt Westerberg m. fl.*
1984/85:3099 av *Nils Åsling*
1984/85:3100 av *Lennart Pettersson m. fl.*
1984/85:3101 av *Bertil Jonasson* och *Jan Hyttring*
1984/85:3102 av *Gunhild Bolander*
1984/85:3103 av *Mona Saint Cyr*
1984/85:3104 av *Ulf Adelsohn m. fl.*

1984/85:3105 av *Per-Richard Molén m. fl.*
1984/85:3106 av *Ivar Franzén*
1984/85:3107 av *Börje Hörnlund* och *Karin Israelsson*
1984/85:3108 av *Börje Hörnlund* och *Karin Israelsson*
1984/85:3109 av *Lennart Brunander* och *Kerstin Andersson*
1984/85:3110 av *Gunnar Björk* i Gävle och *Gunnel Jonäng*
1984/85:3111 av *Barbro Nilsson* i Visby
Livsmedelspolitiken (prop. 1984/85:166)

1984/85:3112 av *Olle Grahn* och *Kjell Johansson*
1984/85:3113 av *Rune Torwald m. fl.*
1984/85:3114 av *Sven Henricsson*
1984/85:3115 av *Rolf Clarkson m. fl.*
Rätt att driva lokal och regional kollektivtrafik på väg (prop. 1984/85:168)

1984/85:3116 av *Bengt Kindbom m. fl.*
Vissa ändringar av reglerna om val till kyrkomötet m. m. (prop. 1984/85:169)

1984/85:3117 av *Nils Carlshamre m. fl.*
1984/85:3118 av *Ella Johnsson* och *Gunhild Bolander*
1984/85:3119 av *Ingemar Eliasson* och *Rosa Östh*
Avtal med Apoteksbolaget AB m. m. (prop. 1984/85:170)

1984/85:3120 av *Nils Carlshamre m. fl.*
1984/85:3121 av *Lars Werner m. fl.*
1984/85:3122 av *Margareta Palmqvist m. fl.*
1984/85:3123 av *Lena Öhrsvik* och *Ulla-Britt Åbark*
1984/85:3124 av *Ulla Tillander m. fl.*
Särskilda insatser inom socialtjänsten för ungdomar i samband med missbruk och kriminalitet, m. m. (prop. 1984/85:171)

1984/85:3125 av *Kenth Skårvik* och *Elver Jonsson*
Ändring i utlänningslagen (1980:376) (prop. 1984/85:173)

1984/85:3126 av *Per-Olof Strindberg m. fl.*
1984/85:3127 av *Hans Petersson* i Röstånga *m. fl.*
1984/85:3128 av *Gunilla André m. fl.*
Domstolarna och eko-brotten m. m. (prop. 1984/85:178)

24 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställts

den 15 april

1984/85:136 av *Sten Svensson* (m) till utbildningsministern om skolans medverkan vid distribution av visst politiskt arbetsmaterial:

Landsorganisationens skolinformationsenhet har producerat ett elevhäfte, betitlat "1:a maj". Det tolvsidiga elevhäftet i fyrfärgstryck har producerats av Brevskolan (Art. nr 566-0380-8).

Under de senaste veckorna har materialet distribuerats till skolenheterna inom grundskolans mellanstadium. Häftet erbjudes gratis och en beställningssedel för resp. skola till LO-distribution i Solna är bifogad. I ett följebrev till skolorna skriver man följande:

"1 maj är arbetarrörelsens högtidsdag. I Sverige liksom i många andra länder är 1 maj en arbetsfri dag. Då manifesterar den fackliga och politiska arbetarrörelsen den solidaritet mellan olika grupper av arbetare som förenar kampen för ett rättvisare samhälle.

Det är naturligt att i undervisningen följa upp firandet av 1 maj som en av årets helgdagar. Materialet kan användas fr. o. m. grundskolans mellanstadium och komma in i samhällsorienterande ämnen, men också i svenska, musik, bild och andra ämnen där elevernas kreativa förmåga kan utnyttjas för att illustrera 1-maj-firandet.

Elevhäftet '1 maj' berättar i serieform om varför man demonstrerar och hur en demonstration går till. I häftet finns också texterna till arbetarrörelsens mest kända kampsånger 'Internationalen' och 'Arbetets söner', ett tärningsspel som ger kunskaper om viktiga årtal och händelser i arbetarrörelsens historia, samt arbetsuppgifter."

Innehållet i häftet berättar bl. a. hur man med demonstrationer som påtryckningsmedel kan medverka till politiska förändringar. Man visar hur man tillverkar banderoller, fanor och plakat. Bland parollerna på omslagsbilden finns kraven: "Avskaffa betygen", "Bygg fler dagis" m. fl. Om man deltar i tärningsspelet på mittuppslaget får man vänta över fyra kast på spelbricka "1979" (Borgerlig regering igen!). Däremot får man gå direkt till mål om man hamnar på "1982" ((s)-valseger).

Det inträffade aktualiserar principfrågan om i vad mån skolan skall medverka till distribution av dylikt material. LO förväntar sig att läromedelsuppköparna skall beställa det aktuella materialet, när man säger i följebrevet att "det är naturligt att i undervisningen följa upp firandet av 1 maj – – –".

Med hänvisning till vad som ovan anförts, hemställer jag att få ställa följande fråga:

Hur ser regeringen principiellt på skolans eventuella medverkan vid distribution av politiskt propagandamaterial?

den 16 april

1984/85:137 av förste vice talman *Ingegerd Troedsson* (m) till bostadsministern om vinstdelningsskatten för fastighetsförvaltande bolag:

Från bostadsministerns sida har vid olika tillfällen anförts att den 20-procentiga vinstdelningsskatten för fastighetsförvaltande bolag endast skulle bli ca 1 kr./m^2 vid en inflation på 4 %, något som skulle vara ganska marginellt.

Vinstdelningsskatten beräknas som bekant så att inflationens urholkning av bolagets nettoskulder betraktas som en vinstdelningsgrundande inkomst. Bortsett från ett grundbelopp innebär detta för en relativt nyproducerad fastighet med en belåning på 5 000 kr./m^2 och nollresultat att vinstdelningsskatten blir ca 40 kr./m^2 vid 4 % inflation (20 % × 4 % × 5 000 kr.). För äldre fastigheter med lägre belåning blir vinstdelningsskatten på motsvarande sätt lägre. (Det avdrag som medges vid beräkning av vinstdelningsskatten för skillnaden mellan real och "ordinarie" värdeminskningsavdrag får då också större betydelse.)

Inflationen har emellertid blivit väsentligt högre än 4 %. För 1984 uppgår inflationstalet för vinstdelningsskatten till hela 8 %. Detta innebär att relativt nyproducerade fastigheter – bortsett från grundbeloppet – kan drabbas av en vinstdelningsskatt på 80 kr./m^2. Lånar bolaget för att få ihop till vinstdelningsskatten ökar skulden ytterligare och därmed också underlaget för vinstdelningsskatten.

Inflationstalet för 1985 är ännu inte fastställt. Det beräknas som kvoten mellan konsumentprisindex för juli månad i år och genomsnittligt konsumentprisindex för samtliga månader under förra året som uppgick till 143,2. Konsumentprisindex för mars har nu kommit och uppgår till 152,1. Detta innebär att när endast nio månader av mätperioden har gått, så har inflationstalet redan nått upp till 6,2 %. Mycket talar således för att inflationstalet också för 1985 års vinstdelningsskatt kommer att uppgå till nära 8 % och att de fastighetsförvaltande bolagen också för 1985 kommer att avhändas betydande belopp i vinstdelningsskatt.

Enligt aktiebolagslagen skall likvidationsbalansräkning upprättas för bolag när halva aktiekapitalet förbrukats. Många fastighetsbolag närmar sig genom vinstdelningsskatten snabbt denna situation.

Med anledning av det anförda ber jag att till bostadsministern få ställa följande frågor:

1. Anser bostadsministern fortfarande att vinstdelningsskattens effekter för fastighetsförvaltande bolag är marginella?
2. Om ej, vilka åtgärder ämnar bostadsministern vidta?

25 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställts

den 16 april

1984/85:529 av förste vice talman *Ingegerd Troedsson* (m) till bostadsministern om befrielse från vinstdelningsskatt för bostadsförvaltande företag:

I frågedebatt med bostadsministern den 14 januari i år påpekade jag att allmännyttan enligt uppgift skulle ha drabbats av en vinstdelningsskatt på ungefär 500 milj. kr. för år 1984, om den inte hade varit undantagen från

skatten. Allmännyttan skulle då ha behövt höja sina hyror med 500 milj. kr. för att få ihop till vinstdelningsskatten. Eftersom allmännyttan slipper denna skatt och dessutom är hyresledande, betyder detta att de bostadsbolag som drabbas *inte* får någon möjlighet att kompensera sig för vinstdelningsskatten.

Bostadsministern anförde då följande:

"Det ligger väl i mitt svar att i fråga om företag som huvudsakligen förvaltar bostäder och som arbetar utan enskilt vinstsyfte, bör det övervägas om skatten skall bedömas på samma sätt som för de allmännyttiga företagen. Dit hör bl. a. STAFA-fastigheterna." (STAFA = AB Stadsfastigheter).

Någon proposition om sådana åtgärder har ännu inte lagts på riksdagens bord. Sedan frågestunden i januari har emellertid STAFA:s bokslut för år 1984 blivit klart. Detta visar att bolaget gör en förlust om nära 2,6 milj. kr. före vinstdelningsskatt. Vinstdelningsskatten för år 1984 beräknas uppgå till nära 2,6 milj. kr., vilket innebär att bolagets totala förlust för år 1984 skulle bli 5,2 milj. kr.

Avser regeringen att vidta åtgärder så att företag som huvudsakligen förvaltar bostäder som STAFA befrias från vinstdelningsskatt för år 1984?

1984/85:530 av *Oskar Lindkvist* (s) till statsministern om åtgärder för att förhindra nynazismens spridning i Sverige:

På olika håll i vårt land har en fientlighet mot invandrare kommit i dagen och fått alltmera utmanande uttryck. Tyvärr finns uppgifter som tyder på att en negativ inställning till invandrare blir vanligare. Denna inställning har, inte minst på senare tid, tagit sig uttryck som för tankarna till nazismen. I ett öppet demokratiskt samhälle som vårt skall nazistsympatisörer bekämpas inte med våld utan genom information och upplysning.

Med hänvisning till vad nu anförts vill jag till statsministern ställa följande fråga:

Vilka informations- och utbildningsinsatser ämnar regeringen vidta i avsikt att förhindra nynazismens spridning i Sverige?

26 § Kammaren åtskildes kl. 17.07.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

Solveig Gemert